

LIETUVOS RESPUBLIKOS JURIDINIŲ ASMENŲ NEMOKUMO ĮSTATYMO NR. XIII-2221 PAKEITIMO ĮSTATYMO, LIETUVOS RESPUBLIKOS FIZINIŲ ASMENŲ BANKROTO ĮSTATYMO NR. XI-2000 2, 4, 6, 7, 8, 9, 11, 12, 14 IR 25 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO, LIETUVOS RESPUBLIKOS ADMINISTRACINIŲ NUSIŽENGIMŲ KODEKSO 120 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO IR LIETUVOS RESPUBLIKOS KORUPCIJOS PREVENCIJOS ĮSTATYMO NR. IX-904 2, 17 IR 25 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTŲ AIŠKINAMASIS RAŠTAS

1. Įstatymų projektų rengimą paskatinusios priežastys, parengtų projektų tikslai ir uždaviniai.

Parengti šių įstatymų pakeitimo įstatymų projektai (toliau kartu – Įstatymų projektai):

- 1) Lietuvos Respublikos juridinių asmenų nemokumo įstatymo Nr. XIII-2221 pakeitimo įstatymo projektas (toliau – JANĮ projektas);
- 2) Lietuvos Respublikos fizinių asmenų bankroto įstatymo Nr. XI-2000 2, 4, 6, 7, 8, 9, 11, 12, 14 ir 25 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas (toliau – FABĮ projektas);
- 3) Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso 120 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas (toliau – ANK projektas)
- 4) Lietuvos Respublikos korupcijos prevencijos įstatymo Nr. IX-904 2, 17 ir 25 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas (toliau – Korupcijos prevencijos įstatymo projektas).

Įstatymų projektai parengti atsižvelgiant į:

- 1) Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybos (toliau – STT) atliktą korupcijos rizikos analizę nemokumo administratorių atrankos, paskyrimo ir jų veiklos priežiūros srityse ir 2024 m. sausio 10 d. paskelbtą išvadą¹ (toliau – STT išvada) su pasiūlymais dėl juridinių ir fizinių asmenų nemokumo reglamentavimo tobulinimo;
- 2) Dvidešimtosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos, kuriai pritarta Lietuvos Respublikos Seimo 2025 m. rugsėjo 25 d. nutarimu Nr. XV-439 „Dėl Dvidešimtosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos“, 77 ir 140 punktus²;
- 3) Lietuvos Respublikos Seimo Audito komiteto 2024 m. spalio 2 d. posėdžio protokole Nr. 141-P-21 nurodytus pavedimus dėl atliekų, užteršto dirvožemio ir (ar) grunto sutvarkymo vykstant bankroto procesui, kai bankrutuojančios įmonės lėšų nepakanka ar jų visai nėra.

Įstatymų projektų tikslas – tobulinti juridinių ir fizinių asmenų nemokumo procesų reglamentavimą, siekiant užtikrinti nešališką, skaidrų ir efektyvų nemokumo procesų vykdymą.

Pagrindiniai Įstatymų projektų uždaviniai:

- 1) užtikrinti nemokumo administratorių veiklai taikomų aukštų standartų tinkamą laikymąsi;
- 2) sudaryti sąlygas efektyvesniems fizinių ir juridinių asmenų nemokumo procesams;
- 3) tobulinti nemokumo administratorių ir Nemokumo administratorių rūmų priežiūros sistemą, užtikrinant efektyvų įstatymuose pavestų funkcijų vykdymą.

2. Įstatymų projektų iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai.

Įstatymų projektų rengėja – Lietuvos Respublikos finansų ministerija. Įstatymų projektus parengė Finansų ministerijos Atskaitomybės, audito, turto vertinimo ir nemokumo politikos departamento (direktorė Ingrida Muckutė, tel. +370 635 47 438, el. p. Ingrida.Muckute@finmin.lt;

¹ [kra-isvada-nemokumo-administratoriai-2024-01-08.pdf](#) (stt.lt).

² 77. Tobulinsime ir skaidrinsime įmonių restruktūrizavimo ir bankroto, taip pat ir fizinių asmenų bankroto procedūras.
140. Tobulinsime asmens bankroto procedūrą, siekdami palengvinti naštą skolų turintiems žmonėms, atverti jiems galimybes imtis naujų veiklų.

vyresnioji patarėja Paulė Svorobovičienė, tel. +370 647 16 893, el. p. Paule.Svoroboviciene@finmin.lt) Audito, turto vertinimo ir nemokumo valdymo skyrius (vedėja Siuzana Ščerbina-Dalibagienė, tel. +370 658 78 042, el. p. Siuzana.Scerbina-Dalibagiene@finmin.lt). Tiesioginės rengėjos: Audito, turto vertinimo ir nemokumo valdymo skyriaus vedėja Siuzana Ščerbina-Dalibagienė, tel. +370 658 78 042, el. p. Siuzana.Scerbina-Dalibagiene@finmin.lt, ir patarėja Rasa Stanislovaitienė, tel. +370 651 62 972, el. p. Rasa.Stanislovaitiene@finmin.lt.

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami Įstatymų projektuose aptarti teisiniai santykiai

3.1. Nemokumo administratorių skyrimo ribojimų ir nešališkumo reikalavimai

Lietuvos Respublikos juridinių asmenų nemokumo įstatymo (toliau – JANĮ) 37 ir 38 straipsniuose nustatyti nemokumo administratoriams taikomi skyrimo administruoti atitinkamą procesą apribojimai bei nešališkumo reikalavimai.

Nemokumo administratorius gali būti paskirtas administruoti konkretų procesą tik tuo atveju, kai išreiškia tokį sutikimą ir pateikia sutikimą-deklaraciją, kurioje patvirtina, kad nėra apribojimų, dėl kurių jis negali būti paskirtas nemokumo administratoriumi, ir atitinka nepriekaištingos reputacijos reikalavimus. Juridinių asmenų nemokumo atveju sutikimo-deklaracijos pateikimo tvarka nustatoma JANĮ 36 straipsnyje. Šiame straipsnyje sutikimo-deklaracijos pateikimas nustatomas bankroto ir restruktūrizavimo byloje, tačiau bankroto procesuose ne teismo tvarka sutikimo-deklaracijos pateikimas nėra aiškiai reglamentuotas. Kadangi JANĮ 11 straipsnio 1 dalyje nustatoma, kad bankroto procesą vykdant ne teismo tvarka teismo kompetencijai skirtus klausimus sprendžia kreditorių susirinkimas, šiuo atveju nemokumo administratorius tiesiogiai kreditorių susirinkimui turėtų pateikti sutikimą-deklaraciją, kurioje patvirtintų savo nešališkumą ir nepriekaištingą reputaciją.

3.2. Atliekų, užteršto dirvožemio ir (arba) grunto sutvarkymas vykstant bankroto procesui

Vadovaudamasis JANĮ 66 ir 73 straipsniais paskirtas nemokumo administratorius privalo bankroto proceso metu įstatymų nustatyta tvarka organizuoti atliekų, užteršto dirvožemio ir grunto sutvarkymą, o atliekų, užteršto dirvožemio ir grunto sutvarkymo išlaidos yra bankroto proceso administravimo išlaidos. Tais atvejais, kai nėra ar gali nepakakti lėšų bankroto proceso išlaidoms, nemokumo administratorius paskiriamas administruoti bankroto procesą, jei jis sutinka prisiimti riziką dėl bankroto proceso administravimo išlaidų arba, prieš sutikdamas prisiimti tokią riziką, gauna informaciją apie tai ir sutinka prisiimti riziką.

3.3. Nemokumo procesas ir jo priežiūra

- **Juridinių asmenų vadovų pareigos, esant juridinio asmens nemokumo tikimybei ar juridiniam asmeniui tapus nemokiam**

Be kitų priemonių, nustatytų JANĮ 6 straipsnyje, kurių privalo imtis juridinio asmens vadovas, juridiniam asmeniui tapus nemokiam jo vadovas turi pareigą nedelsdamas inicijuoti nemokumo procesą.

- **Duomenų teikimas priežiūros institucijos tvarkomoje informacinėje sistemoje**

Priežiūros institucijos tvarkomoje informacinėje sistemoje, be kitos informacijos, nemokumo administratoriai turi pateikti:

- informaciją apie juridinio asmens turtą – turto sąrašą, balansinę vertę, pradinę pardavimo kainą, pardavimo datą, pardavimo būdus, gautų pinigų sumas už parduotą turtą, išieškotas ir gautinas pinigų sumas pagal juridinio asmens skolininkus, kitas gautas sumas – tiek bankroto, tiek restruktūrizavimo procesuose;

- likvidavimo pradžios ir likvidavimo pabaigos finansinių ataskaitų rinkinius.

- **Galimybė susipažinti su nepatvirtintais kreditorių reikalavimais**

JANĮ 41 straipsnio 7 dalyje įtvirtinta teisė savo reikalavimus pateikusiems kreditoriams susipažinti su kitų kreditorių nemokumo administratoriui pateiktais reikalavimais, atvykus į nemokumo administratoriaus buveinę.

- **Kreditorių susirinkimo šaukimas ir balsavimas kreditorių susirinkime**

Pranešimas apie šaukiamą pirmąjį kreditorių susirinkimą kreditoriams pateikiamas pasirašytinai, registruotu laišku, per antstolius ar pasiuntinių paslaugų teikėjus arba elektroninių ryšių priemonėmis. Kiti kreditorių susirinkimai organizuojami paskelbiant pranešimus priežiūros institucijos tvarkomoje informacinėje sistemoje – Nemokumo portale (toliau – NPIP). Kreditorių susirinkimai gali vykti tiek fiziškai, tiek vykdant kreditorių balsavimą iš anksto raštu arba, jeigu tokia galimybė sudaroma, elektroninių ryšių priemonėmis. Kreditorių susirinkimo sprendimai įrašomi kreditorių susirinkimo protokole, kurį turi pasirašyti kreditorių susirinkimui pirmininkavęs asmuo.

- **Ūkinės komercinės veiklos vykdymas bankroto procese**

Juridinis asmuo bankroto proceso metu turi teisę vykdyti ūkinę komercinę veiklą, jeigu tos veiklos rezultatas mažintų kreditorių reikalavimų sumą labiau negu tai ūkinei komercinei veiklai naudojamo turto pardavimas ar perdavimas šio įstatymo nustatyta tvarka. Sprendimą dėl ūkinės komercinės veiklos vykdymo priima kreditorių susirinkimas (JANĮ 63 straipsnis).

- **Įkaito turėtojo reikalavimo tenkinimas pardavus įkeistą turtą**

JANĮ 98 straipsnyje nustatoma, kad, bankroto procese pardavus įkeistą turtą, iš jo vertės atskaitoma:

- 1) dėl įkeisto turto turėtos bankroto proceso administravimo išlaidos;
- 2) kitų bankroto proceso administravimo išlaidų dalis;
- 3) kintamojo atlygio už bankroto proceso administravimo rezultatus dalis.

Kreditorių susirinkimas tvirtina kitų bankroto proceso administravimo išlaidų ir kintamojo atlygio dalį ir tokia suma negali viršyti 15 procentų parduoto įkeisto turto vertės, atskaičius dėl įkeisto turto patirtas administravimo išlaidas. Nemokumo administratorius per 7 dienas nuo kreditorių susirinkimo, kuriame patvirtinta išlaidų suma, išskaičiuojama iš parduoto įkeisto turto, dienos turi pervesti pinigų įkaito turėtojui.

- **Kreditorių pritarimas restruktūrizavimo planui**

Vadovaujantis JANĮ 107 straipsniu, restruktūrizavimo plano projektui pritariama, jeigu kiekvienoje kreditorių grupėje jam pritarė restruktūrizavimo plano paveikiami kreditoriai, kurių reikalavimų suma vertine išraiška sudaro daugiau kaip 1/2 visų teismo patvirtintų šios grupės kreditorių reikalavimų sumos.

- **Nemokumo administratoriaus juridinio asmens vadovas**

Juridinio asmens, siekiančio įgyti teisę teikti nemokumo administravimo paslaugas, vadovui JANĮ 119 straipsnyje nustatytas reikalavimas būti įgijus teisę administruoti nemokumo procesus Lietuvos Respublikoje.

- **Nemokumo administratorių fizinių asmenų darbas juridiniame asmenyje**

Nemokumo administratorius fizinis asmuo gali verstis viena iš šių veiklos formų:

- verstis individualia veikla arba
- dirbti juridiniame asmenyje, kuris turi teisę administruoti nemokumo procesus.

JANĮ neriboja nemokumo administratorių darbo keliuose nemokumo administratoriuose juridiniuose asmenyse.

- **Priežiūros institucijos ir Nemokumo administratorių rūmų kolegialūs organai**

Nemokumo priežiūros komitetą, kuris yra priežiūros institucijos kolegialus patariamasis organas nemokumo administratorių veiklos priežiūros klausimais, sudaro šių institucijų atstovai: Finansų ministerijos, Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos, Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerijos, Lietuvos banko ir Nemokumo administratorių rūmų.

Nemokumo administratorių kvalifikacinių egzaminų komisiją sudaro 5 nariai, kurių po vieną deleguoja Finansų ministerija, Teisingumo ministerija, priežiūros institucija ir du – Nemokumo administratorių rūmai.

3.4. Nemokumo administratorių ir Nemokumo administratorių rūmų priežiūros sistema

• Priežiūros institucijos ir Nemokumo administratorių rūmų taikomos poveikio priemonės

Nemokumo administratorių veiklą, jiems administruojant visus nemokumo procesus, prižiūri priežiūros institucija, Nemokumo administratorių etikos kodekso laikymosi ir kvalifikacijos kėlimo priežiūrą atlieka nemokumo administratorių profesinę savivaldą įgyvendinantys Nemokumo administratorių rūmai.

JANĮ numato, kad priežiūros institucija, nustačiusi, kad nemokumo administratorius nesilaiko nemokumo procesą reglamentuojančiuose teisės aktuose nustatytų reikalavimų, gali skirti 3 poveikio priemones:

- įspėjimą;
- teisės būti paskirtam nemokumo administratoriumi administruojant naujų juridinių asmenų nemokumo procesus apribojimą nuo 6 mėnesių iki 2 metų ir
- teisės administruoti nemokumo procesus panaikinimą.

Nemokumo administratorių rūmai gali taikyti šias nuobaudas nemokumo administratoriui už Nemokumo administratorių etikos kodekso nesilaikymą, profesinės kvalifikacijos kėlimo pažeidimus ir reikalavimo juridiniam asmeniui nemokumo administratoriui nustatyti darbo organizavimo ir kontrolės tvarką ir jos laikytis pažeidimus:

- pastaba;
- trūkumų ištaisymas per nustatytą terminą;
- papildomas profesinės kvalifikacijos kėlimas;
- pašalinimas iš Nemokumo administratorių rūmų narių ar asocijuotų narių.

Pašalinimas iš Nemokumo administratorių rūmų narių yra griežčiausia nuobauda ir reiškia nemokumo administratoriaus teisės administruoti nemokumo procesus netekimą.

Pažymėtina, kad dėl poveikio priemonių apriboti teisę būti paskirtam nemokumo administratoriumi administruojant naujų juridinių asmenų nemokumo procesus ir panaikinti teisę administruoti nemokumo procesus skyrimo priežiūros institucija turi gauti Nemokumo priežiūros komiteto³ nuomonę.

• Nemokumo administratorių rūmams paskirtų funkcijų vykdymo užtikrinimas

JANĮ nustato priežiūros institucijos teisę tikrinti, kaip Nemokumo administratorių rūmai atlieka jiems pavestas funkcijas, susijusias su nemokumo administratorių kvalifikaciniais egzaminais, Nemokumo administratorių etikos kodekso laikymosi ir profesinės kvalifikacijos kėlimo užtikrinimu, bei nustato galimybę teikti nurodymus Nemokumo administratorių rūmams dėl jiems pavestų funkcijų atlikimo tobulinimo.

JANĮ 130 straipsnio 2 dalies 3 punkte nustatoma pareiga nemokumo administratoriui juridiniam asmeniui nustatyti savo ir darbuotojų, kurių darbas susijęs su nemokumo procesu administravimu, darbo organizavimo ir kontrolės tvarką ir užtikrinti jos laikymąsi. JANĮ pavedama, kad, be kitų pareigų, Nemokumo administratorių rūmų pareigos apima nemokumo administratorių darbo organizavimo ir kontrolės tvarkos nustatymo metodikos rengimą bei tvirtinimą ir nemokumo administratoriaus juridinio asmens pareigos nustatyti bei laikytis šios tvarkos kontrolę.

3.5. JANĮ sąvokos

JANĮ vartojamos sąvokos: vyriausiasis buhalteris (buhalteris), buhalterinė apskaita, Juridinių asmenų registras, Juridinių asmenų registro tvarkytojas.

³ Nemokumo priežiūros komitetas yra priežiūros institucijos kolegialus patariamasis organas nemokumo administratorių veiklos priežiūros klausimais.

3.6. Lietuvos Respublikos fizinių asmenų bankroto įstatymas (toliau – FABĮ)

FABĮ nustato Lietuvos Respublikos Vyriausybės patvirtintų 25 minimaliųjų mėnesinių algų (toliau – MMA) dydį, kurį viršijus laikoma, kad fizinis asmuo yra nemokus ir gali pasinaudoti skolų panaikinimo mechanizmu fizinių asmenų bankroto procese.

FABĮ 7 straipsnio 5 dalyje nustatyta, kad mokumo atkūrimo plano įgyvendinimo trukmė yra 3 metai.

FABĮ 11 straipsnio 3–5 dalyse nustatyti nemokumo administratoriams taikomi skyrimo administruoti atitinkamą procesą apribojimai ir nešališkumo reikalavimai. Nemokumo administratorius gali būti paskirtas administruoti konkretų procesą tik tuo atveju, kai išreiškia tokį sutikimą ir pateikia sutikimą-deklaraciją, kurioje patvirtina, kad nėra apribojimų, dėl kurių jis negali būti paskirtas nemokumo administratoriumi.

Prieš paskiriant nemokumo administratorių fizinio asmens bankroto byloje, tokį sutikimą teikia priežiūros institucijos pasiūlyti kandidatai, tačiau jeigu nemokumo administratoriaus kandidatūrą pasiūlo fizinis asmuo, FABĮ nenumato reikalavimo tokiam kandidatui deklaruoti savo nepriekaištingą reputaciją ir patvirtinimo, kad jam netaikomi nešališkumo ir skyrimo apribojimai.

Pažeidus nemokumo administratoriui taikomus nešališkumo reikalavimus ir skyrimo apribojimus, JANĮ 39 straipsnio 1 dalies 2 punkte įtvirtintas pagrindas teismui atstatyti tokį nemokumo administratorių. Vertinant sistemiškai, toks pat atstatydinimo pagrindas turėtų būti taikomas ir fizinių asmenų bankroto bylose, tačiau FABĮ 14 straipsnio 1 dalyje toks pagrindas nenurodomas.

Pažymėtina, kad FABĮ tiesiogiai reikalavimo patvirtinti savo nepriekaištingą reputaciją ir patvirtinti atitiktį nešališkumo reikalavimams nenustato. Tačiau JANĮ 118 straipsnyje nustatyti reikalavimai asmenims, siekiantiems įgyti teisę administruoti nemokumo procesus, iš kurių vienas – būti nepriekaištingos reputacijos. FABĮ vartojama sąvoka „bankroto administratorius“, kuri apibrėžiama kaip nemokumo administratorius, kaip jis apibrėžtas JANĮ. Taigi tiek administruojant fizinių asmenų bankroto procesus, tiek juridinių asmenų nemokumo procesus, taikomas toks pat nepriekaištingos reputacijos reikalavimas, nes jis taikomas konkrečiam asmeniui kaip nemokumo administratoriaus profesijai. Nepriekaištingos reputacijos reikalavimo tiek, kiek jį galima įvertinti pagal įtariamųjų, kaltinamųjų ir nuteistųjų registro duomenis, laikymosi užtikrinimą atlieka nemokumo administratorių priežiūros institucija, vadovaudamasi Nemokumo administratorių veikos priežiūros taisyklėmis, patvirtintomis Lietuvos Respublikos finansų ministro 2020 m. vasario 7 d. įsakymu Nr. 1K-30 „Dėl Lietuvos Respublikos juridinių asmenų nemokumo įstatymo įgyvendinimo“.

3.7. Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekse (toliau – ANK) nustatyta vadovų atsakomybė

ANK 120 straipsnyje nustatoma juridinių asmenų vadovų ar kitų atsakingų asmenų atsakomybė už kreditorių teisių pažeidimus:

- kreditorių reikalavimų tenkinimo eilės ir tvarkos pažeidimus;
- pareiškimo dėl bankroto bylos iškėlimo nepateikimą ar pavėluotą pateikimą teismui;
- kreditorių susirinkimų nesušaukimą įstatymuose numatytais atvejais.

3.8. Subjektai, kuriems taikomi korupcijos prevencijos principai

Lietuvos Respublikos korupcijos prevencijos įstatymas nustato pagrindinius korupcijos prevencijos mažinant korupcijos keliamas grėsmes principus, tikslus ir uždavinius viešajame ir privačiame sektoriuose, korupcijai atsparios aplinkos kūrimo priemonės ir jų teisinius pagrindus, korupcijos prevencijos subjektus bei jų teises ir pareigas korupcijos prevencijos srityje. Vadovaujantis šiuo įstatymu atliekamas korupcijos pasireiškimo tikimybės nustatymas – procedūra, kuria nustatomi korupcijos rizikos veiksniai viešojo sektoriaus subjektų veikloje. Pagal Korupcijos prevencijos įstatymą, viešojo sektoriaus subjektai apima:

- savarankišką įstaigą, kitą valstybės ar savivaldybės įstaigą;

- viešąją įstaigą, kurios vienas iš steigėjų ar dalininkų yra valstybės ar savivaldybės institucija ar įstaiga;
- valstybės ar savivaldybės įmonę, taip pat akcinę bendrovę bei uždaroją akcinę bendrovę, kurios visos akcijos ar jų dalis, suteikianti daugiau kaip 1/2 balsų visuotiniame akcininkų susirinkime, nuosavybės teise priklauso valstybei, vienai ar kelioms savivaldybėms, taip pat šių bendrovių patronuojamąsias akcines bendroves ar uždarojąsias akcines bendroves, taip pat visas kitas su šiomis bendrovėmis per paskesnių eilių patronuojamąsias bendroves susijusias patronuojamąsias bendroves.

4. Kokios siūlomos naujos teisinio reglamentavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama

4.1. Nemokumo administratorių skyrimo ribojimų ir nešališkumo reikalavimai

STT išvados 2.1.3 papunktyje siūloma praplėsti nemokumo administratorių nešališkumo apribojimus nemokumo byloje (JANĮ 37 straipsnyje nustatomus skyrimo apribojimus), nustatant draudimą nemokumo administratoriui būti paskirtam administruoti nemokumo procesą, jei jis pats arba jo vadovų, finansinę apskaitą tvarkančių asmenų, darbuotojų, dalyvių arba galutinių naudos gavėjų, kai dalyvis yra juridinis asmuo, organų narių (juridinių asmenų atveju) sutuoktiniai (sugyventiniai), partneriai ir asmenys, su jais susiję artimos giminystės ir svainystės ryšiais, per paskutinius 3 metus iki nemokumo bylos iškėlimo buvo nemokaus juridinio asmens, jo patronuojamosios ar patronuojančiosios įmonės vadovai, valdymo organų nariai, finansinę apskaitą tvarkantys asmenys, nemokaus asmens kreditoriai ar skolininkai, turėjo bet kokią teisinį suinteresuotumą bylos baigtimi ar buvo nemokaus asmens turto pirkėjai arba atstovai. Siūlymas grindžiamas STT tyrimų metu nustatytais atvejais, kai nemokumo administratoriaus nešališkumo reikalavimų pažeidimai nustatomi per įvairius sandorius su sutuoktiniais ir kitais artimais arba verslo ryšiais susijusiais asmenimis⁴.

Įgyvendinant STT išvados rekomendaciją, siūloma:

- praplėsti nemokumo administratoriams taikomų skyrimo ribojimų taikymą, apimant ir nemokumo administratoriaus juridinio asmens vadovo, dalyvių arba galutinių naudos gavėjų, kai dalyvis yra juridinis asmuo, organų narių, finansinę apskaitą tvarkančio asmens, darbuotojų, atsakingų už nemokumo proceso administravimą, sutuoktinius (sugyventinius), partnerius, artimuosius giminaičius ar svainystės ryšiais susijusius asmenis. Taip pat nemokumo administratorius 3 metus iki nemokumo bylos iškėlimo negalėtų būti ne tik įmonės kreditoriumi, bet ir skolininku (JANĮ 37 straipsnis);
- siekiant užtikrinti efektyvų nemokumo administratorių skyrimo ribojimų įvertinimą, nustatyti ribojimų patikrinimą prieš skiriant nemokumo administratorių bankroto (teismo ir ne teismo tvarka) ir restruktūrizavimo procesuose, kurį atliktų priežiūros institucija, gavusi nemokumo administratoriaus sutikimą-deklaraciją. Todėl siūloma nustatyti reikalavimą nemokumo administratorių sutikimus-deklaracijas pateikti priežiūros institucijai per jos tvarkomą informacinę sistemą (36 straipsnio 1 dalis 1 punktas). Kai bankroto procesas vyksta teismo tvarka, sutikimai-deklaracijos būtų teikiami Nemokumo administratorių atrankos taisyklių⁵ nustatyta tvarka, bankroto ne teismo tvarka, fizinių asmenų bankroto ir restruktūrizavimo atvejais nemokumo administratoriai sutikimus-deklaracijas teiktų patys per informacinę sistemą. Bankroto proceso ne teismo tvarka atveju kreditorių susirinkimui turėtų būti pateiktas sutikimas-deklaracija su priežiūros institucijos išvada, kad nėra nustatyta nemokumo administratoriaus skyrimo ribojimų. Restruktūrizavimo atveju siūloma nustatyti, kad nemokumo administratorius sutikimą-deklaraciją su priežiūros institucijos išvada, kad nėra šio nustatytą jo skyrimo apribojimų, pateiktą su prašymu paskirti nemokumo

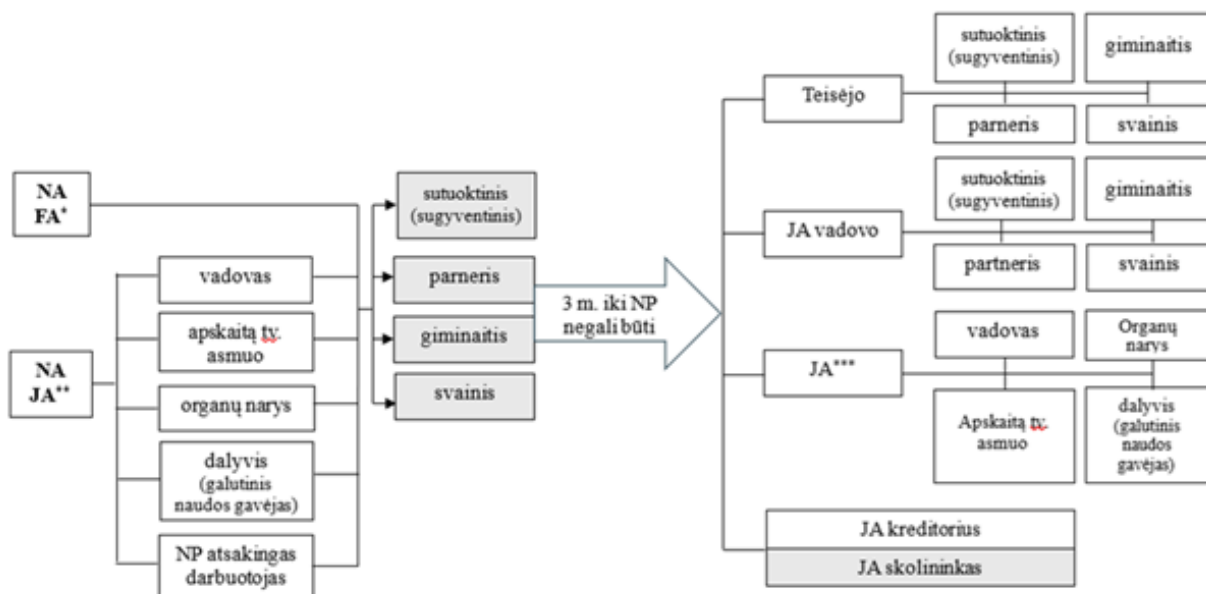
⁴ STT išvados 20 ir 69 psl.: 3.2. Nustatyti nemokumo administratoriaus atrankos ir paskyrimo apribojimai per siauri ir apima ne visus atvejus, dėl kurių nemokumo administratorius gali būti šališkas, priklausomas arba turėti privačių interesų nemokumo procese.

⁵ Patvirtintos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2019 m. rugsėjo 4 d. nutarimu Nr. 924 „Dėl Lietuvos Respublikos juridinių asmenų nemokumo įstatymo įgyvendinimo“.

administratorių. Tokiu būdu numatoma sudaryti sąlygas, kad iki nemokumo administratoriaus paskyrimo konkrečiame nemokumo procese priežiūros institucija per 5 darbo dienas galėtų įvertinti atitiktį JANĮ nustatytiems paskyrimo ribojimams (JANĮ 36 straipsnio 1 dalies 1 punktas, 4, 5, 6 dalys).

– aiškiai nustatoma, kad priežiūros institucija atlieka atitikties nemokumo administratoriams taikomiems skyrimo, nešališkumo, nepriekaištingos reputacijos reikalavimams tikrinimą (JANĮ 36 straipsnio 6 dalis, 134 straipsnio 3 punktas);

1 schema. Nemokumo administratorių skyrimui nemokumo procese taikomi apribojimai

* nemokumo administratorius fizinis asmuo;

** nemokumo administratorius juridinis asmuo;

*** taikoma ir juridinio asmens patrunuojančiosioms bei patrunuojamosioms įmonėms.

– išplėsti nemokumo procesui taikomus principus, įtraukiant nešališkumo bei atsakomybės ir atskaitingumo principus. Nešališkumo principu siekiama užtikrinti, kad nemokumo administratoriaus priimami sprendimai būtų objektyvūs, nekeliantys interesų konflikto ir neveikiami išorinių veiksnių ar asmeninių interesų, o siūlomas atsakomybės ir atskaitingumo principas užtikrintų, kad nemokumo administratorius turi būti atsakingas už priimamus sprendimus, kurie turi būti motyvuoti ir pagrįsti, ir įpareigotas atsiskaityti nemokumo proceso dalyviams (JANĮ 3 straipsnis);

– nustatyti, kad nemokumo administratorius priežiūros institucijos tvarkomoje informacinėje sistemoje (NPIP) deklaruotų nemokumo procese sudarytus sandorius, kuriems būtinas kreditorių pritarimas, (JANĮ 32 straipsnio 2 dalies 13 punktas, 33 straipsnio 3 dalis, 38 straipsnio 2 dalis);

– siekiant užtikrinti nemokumo procese taikomus nešališkumo reikalavimus ir principus, taip pat atsižvelgiant į Jungtinių Tautų tarptautinės prekybos teisės komisijos UNCITRAL Nemokumo teisės teisėkūros gaires⁶ nustatyti, kad juridinio asmens turtas jo dalyviams ir (arba) vadovui nemokumo procese gali būti parduodamas tik gavus kreditorių pritarimą. Siūlymas taip pat atlieptų STT išvadoje nurodytus atvejus dėl nemokumo administratorių ir juridinių asmenų dalyvių ir (arba) vadovų susitarimų, nenaudingų kreditoriams ir jų reikalavimams tenkinti (JANĮ 86 straipsnio 6 dalis). Kadangi didesnės vertės turto pardavimo viešumo ir skaidrumo principai įgyvendinami vykdant turto

⁶ Legislative Guide on Insolvency 106, 113 p.: absoliutus draudimas perleisti turtą susijusiems asmenims nėra būtinas, tačiau tokie sandoriai turi būti kruopščiai patikrinami ir prižiūrimi, taikant aukštesnius vertinimo bei atskleidimo standartus.

pardavimą elektroninių varžytynių būdu, kreditorių pritarimas būtų tikslingas tik kitam nei iš varžytynių parduodamam turtui;

Kai juridinio asmens turtas parduodamas ne iš varžytynių, be kitų JANĮ nustatytų sąlygų, siūloma įpareigoti nemokumo administratorių skelbti informaciją apie parduodamą turtą priežiūros institucijos tvarkomoje informacinėje sistemoje (JANĮ 86 straipsnio 7 dalis). Informacijos apie parduodamą turtą viešinimu siekiama:

- užtikrinti skaidrumą ir vienodą informacijos prieinamumą galimiems pirkėjams parduodant turtą ne iš varžytynių;
- sumažinti galimų interesų konfliktų ar susitarimų riziką;
- užtikrinti ekonomiškai efektyvų turto pardavimo ne iš varžytynių viešinimo būdą;
- aiškiai reglamentuoti procesus ir užtikrinti vienodą jų taikymą visiems nemokumo administratoriams;

– siekiant patikslinti nepriekaištingos reputacijos kriterijus, siūloma praplėsti JANĮ 120 straipsnio 1 dalies 2 punkto, 2 dalies 2 punkto nuostatų taikymo sritį, įtraukiant asmens atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės už JANĮ 120 straipsnio 1 dalies 1 punkte, 2 dalies 1 punkte nurodytus tyčinius nusikaltimus bet kuriuo baudžiamojo proceso metu atvejus, jei nuo atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės dienos nepraėjo 2 metai. Šiuo metu JANĮ 120 straipsnio 1 dalies 2 punktas, 2 dalies 2 punktas taikomi atvejais, kai asmuo yra atleistas nuo baudžiamosios atsakomybės tik pirmosios ar apeliacinės instancijos teisme ir nuo teismo nuosprendžio įsiteisėjimo dienos nepraėjo 2 metai. Tačiau asmenį atleisti nuo baudžiamosios atsakomybės galima ikiteisminio tyrimo metu (Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso (toliau – BPK) 212 straipsnio 6 punktas), ikiteisminio tyrimo teisėjui patvirtinant prokuroro nutarimą nutraukti ikiteisminį tyrimą, bylos parengimo nagrinėti teisme metu bylą nagrinėjančio teismo nutartimi, bylos nagrinėjimo pirmosios (BPK 254 straipsnio 5 dalis, 303 straipsnio 4 dalis) ar apeliacinės (BPK 326 straipsnio 2 dalies 1 punktas, 327 straipsnio 2 punktas) instancijos teisme – teismo nuosprendžiu, bylą nagrinėjant kasacine tvarka – nutartimi (BPK 382 straipsnio 2 punktas). Nusikaltimai, nurodyti JANĮ 120 straipsnio 1 dalies 1 punkte, 2 dalies 1 punkte, dėl savo pobūdžio gali kelti abejonių dėl juos padariusio asmens sąžiningumo, nepriklausomai nuo to, kurioje baudžiamojo proceso stadijoje jis buvo atleistas nuo baudžiamosios atsakomybės. Todėl siūlomu pakeitimu siekiama užtikrinti aukštus patikimumo ir sąžiningumo standartus, taikomus nemokumo administratoriams, kartu stiprinti visuomenės pasitikėjimą visa nemokumo sistema.

STT išvados 2.1.6 papunktyje siūloma praplėsti paskirto nemokumo administratoriaus apribojimus, numatant draudimą pirkti paslaugas iš susijusių asmenų. Siūlymas remiasi atliktais pažeidimų tyrimais, kuriuos atliekant nustatyta neteisėtų bankroto proceso administravimo išlaidų, perkant paslaugas, kurios nėra reikalingos, arba perkant jas iš susijusių asmenų ar net iš savęs⁷.

STT išvados 2.1.7 papunktyje siūloma nustatyti nemokumo administratoriui reikalavimą suderinti taikos sutarties su nemokiu asmeniu ar jo dalyviais (skolininkais) sąlygas su nemokaus asmens kreditorių susirinkimu prieš ją teikiant tvirtinti teismui. Praktikoje nustatyta atvejų, kai sudaromais minėtais susitarimais padaroma reali žala kreditoriams⁸.

Atsižvelgiant į STT išvadoje nurodytą nepakankamą nemokumo procese perkamų prekių ir paslaugų pagrįstumą ir netinkamą jų priskyrimą bankroto proceso administravimo išlaidoms ir dėl to pateiktus pasiūlymus, numatoma:

– išplėsti asmenų, iš kurių paskirtas nemokumo administratorius negali pirkti paslaugų, ratą, jeigu tokiam pirkimui nepritaria kreditorių susirinkimas. Kreditorių pritarimas būtinas, jei paskirtas nemokumo administratorius ketina pirkti prekių, paslaugų iš:

- asmenų, kurių dalyvis, organų narys ar vadovas jis yra;

⁷ STT išvados 69 psl. ir nuo 50 psl.

⁸ STT išvados 69 ir 45 psl. (2.2 papunktis).

- asmenų, kurių dalyvis, organų narys, vadovas, finansinę apskaitą tvarkantis asmuo yra jo sutuoktinis (sugyventinis), partneris, artimasis giminaitis, svainystės ryšiais susijęs asmuo;
- nemokumo administratorių.

Atsižvelgiant į tai, kad praktikoje pasitaiko atvejų, kai nemokumo administratorius turi labai ribotą paslaugų teikėjų ratą arba visai nėra paslaugų teikėjų, kurie sutinka teikti paslaugas (pvz., teikti finansinės apskaitos tvarkymo paslaugas bankrutuojančiam juridiniam asmeniui), siūloma numatyti galimybę, nepritarus kreditoriams pirkti tam tikras prekes ar paslaugas, kreiptis į teismą dėl tokio leidimo teikti konkrečias paslaugas ar įsigyti prekių. Siekiant užtikrinti juridinio asmens nemokumo proceso veiksmingumą, operatyvumą ir ekonomiškumą, siūloma numatyti, kad teismo nutartis dėl sandorių su susijusiais asmenimis sudarymo būtų neskundžiama. Skundimo galimybės įtvirtinimas šiame nemokumo proceso etape reikštų papildomus procesus, kurie ištęstų nemokumo procesą, atitinkamai didintų jo išlaidas. Manytina, kad tokie saugikliai būtų pakankami nemokumo administratoriaus sudaromų sandorių nešališkumui užtikrinti. Kartu informaciją apie sandorius, kuriems būtinas kreditorių pritarimas, nemokumo administratoriai turėtų pateikti priežiūros institucijos tvarkomoje informacinėje sistemoje (JANĮ 32 straipsnio 2 dalies naujas 13 punktas).

Kai nemokumo administratorius yra juridinis asmuo, toks reikalavimas taikomas ne tik jo dalyviams, vadovui, organų nariams, finansinę apskaitą tvarkančiam asmeniui, darbuotojams, bet ir šių asmenų sutuoktiniams, artimos giminystės, svainystės, partnerystės ryšiais susijusiems asmenims (JANĮ projekto 38 straipsnio 1, 4, 6 dalys, žr. 2 schemą).

Siūloma nustatyti reikalavimą gauti kreditorių susirinkimo pritarimą, kai sudaroma nemokumo administratoriaus ir bankrutuojančio juridinio asmens vadovo ir (arba) jo dalyvių sutartis dėl bankrutuojančio juridinio asmens reikalavimo dydžio sumažinimo ar atsisakymo (JANĮ 44 straipsnio 11 punktas). Siūlymas remiasi STT išvadoje nurodomais atvejais, kada nemokumo administratoriai sudaro kreditorių interesus pažeidžiančius susitarimus su bankrutuojančios įmonės vadovu ar savininkais, pvz., atsisakant dalies ar visos skolos, kurią vadovas skolingas bankrutuojančiai įmonei.

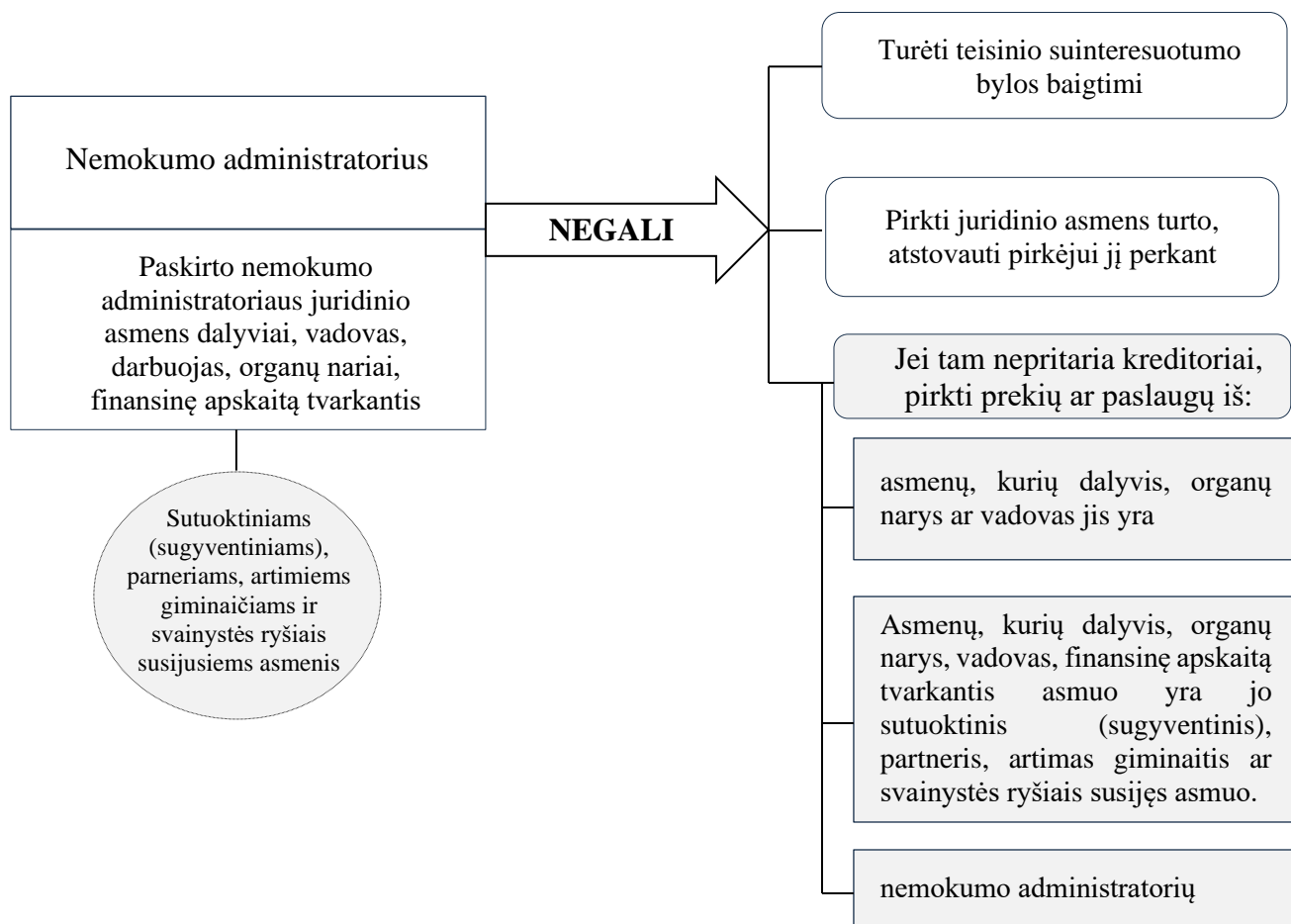
4.2. Atliekų, užteršto dirvožemio ir (arba) grunto, kasybos sklypo (-ų) sutvarkymas vykstant bankroto procesui

Praktikoje nustatoma atvejų, kai vykstant bankroto procesui įmonė turi nesutvarkytų atliekų, užteršto dirvožemio ir (arba) grunto, kurie gali būti pavojingi aplinkai, o bankrutuojančios įmonės lėšų nepakanka ar visai nėra šioms atliekoms sutvarkyti. Tokie bankroto procesai sustoja, atliekos, užterštas dirvožemis, gruntas ir (arba) kasybos sklypas (-ai) neribotą laiką netvarkomi, o nemokumo administratoriai neturi priemonių sutvarkymo klausimui išspręsti. Remiantis Nemokumo administratorių rūmų ir aplinkos apsaugos valstybinę kontrolę vykdančios institucijos – Aplinkos apsaugos departamento prie Aplinkos ministerijos (toliau – AAD) preliminariais duomenimis, šiuo metu lėšų poreikis nustatytas 18 bankrutuojančių įmonių atliekoms sutvarkyti ir sudaro 7 357 545,68 euro. Pažymėtina, kad atliekos, užterštas dirvožemis, gruntas ir (arba) kasybos sklypas (-ai) įmonėse susidaro iki bankroto proceso pradžios ir nėra nemokumo teisinio reguliavimo ar paties nemokumo proceso pasekmė.

Atsižvelgiant į kylančias problemas, Lietuvos Respublikos Seimo Audito komiteto 2024 m. spalio 2 d. posėdžio protokole Nr. 141-P-21 nustatytus pavedimus, kuriais Lietuvos Respublikos aplinkos ministerija įpareigota imtis lyderystės ir ieškoti sprendimų situacijai išspręsti, kartu siūlomi JANĮ pakeitimai, nustatantys papildomus saugiklius, užtikrinančius ankstyvą AAD įsitraukimą į bankroto procesus, kuriems vykstant yra nesutvarkytų atliekų, užteršto dirvožemio, grunto ir (arba) kasybos sklypo (-ų):

- bankroto procesas ne teismo tvarka negalimas (JANĮ 11 straipsnis);
- į juridinio asmens pareiškimą teismui dėl nemokumo bylos iškėlimo reikalaujama įtraukti informaciją apie nesutvarkytas atliekas, užterštą dirvožemį, gruntą ir (arba) kasybos sklypą (-us) (JANĮ 17 straipsnio 2 dalies 8 punktas);

2 schema. Paskirto nemokumo administratoriaus nešališkumą nemokumo procese užtikrinantys reikalavimai (siūlomi keitimai pažymėti pilka spalva)

- AAD informuojamas apie juridinius asmenis, kurie turi nesutvarkytų atliekų, užteršto dirvožemio, grunto ir (arba) kasybos sklypą (-ų) ir dėl kurių bankroto pateikiamas pareiškimas ir iškeliama bankroto byla, (JANĮ 19 straipsnio 3 dalies 6 punktas, 27 straipsnio 1 dalies 5 punktas);

- papildomi juridinių asmenų apibūdinantys kriterijai, įtraukiant naują kriterijų – atliekų, užteršto dirvožemio, grunto ir (arba) kasybos sklypo (-ų) turėjimas – kuris būtų vertinamas tiek skaičiuojant nemokumo administratoriui priklausančią bazinį atlygį, tiek turėtų įtakos juridinio asmens dydžiui pagal Nemokumo administratorių atrankos taisykles. Tokio kriterijaus įtvirtinimas siūlomas atsižvelgiant į tai, kad bankroto procesuose, kuriuose nustatomas nesutvarkytų atliekų, užteršto dirvožemio ar grunto buvimas, paprastai kyla papildomų užduočių, reikalaujančių reikšmingų laiko, žmogiškųjų ir finansinių išteklių. Tokiais atvejais nemokumo administratoriui tenka užtikrinti ne tik įprastų funkcijų vykdymą, bet ir spręsti aplinkos apsaugos reikalavimų įgyvendinimo, taršos šalinimo bei teisinių įsipareigojimų valstybės institucijoms klausimus. Dėl šių priežasčių tokie procesai yra objektyviai sudėtingesni ir susiję su didesnėmis sąnaudomis, todėl kriterijaus nustatymas laikytinas pagrįstu siekiant užtikrinti proporcingą nemokumo administratoriaus atlygį sudėtingesniuose bankroto procesuose (JANĮ 34 straipsnio 4 dalies 1 punkto e papunktis).

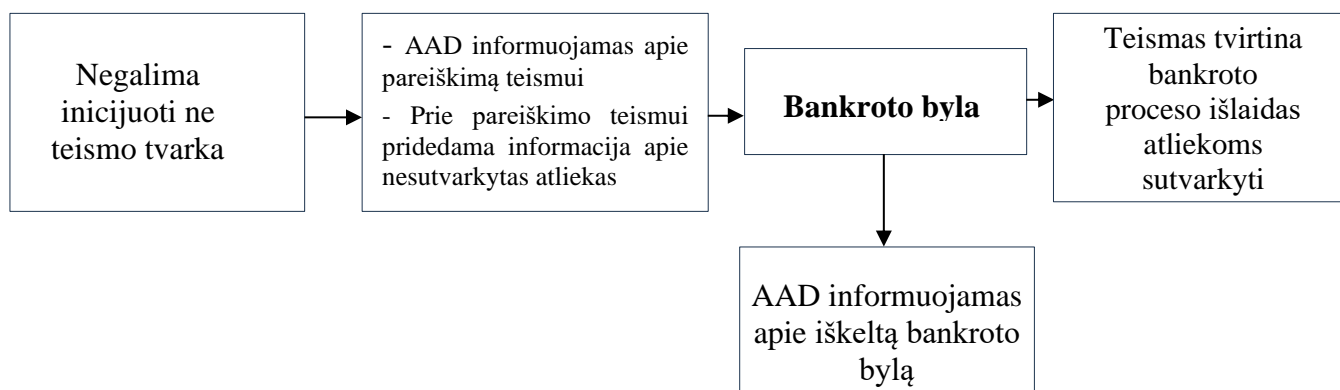
Kartu siūloma nustatyti, kad bankroto proceso administravimo išlaidas, susijusias su atliekų, užteršto dirvožemio, grunto ir (arba) kasybos sklypo (-ų) sutvarkymu, tvirtintų teismas. Šios išlaidos turėtų būti tvirtinamos tuo pačiu etapu, kai bankroto proceso administravimo išlaidų sąmata teikiama tvirtinti kreditorių susirinkimui. Toks teisinis reguliavimas sudarytų prielaidas užtikrinti efektyvesnį sprendimų priėmimą – padėtų išvengti galimo vilkinimo tarp proceso dalyvių ir užtikrintų didesnę proceso operatyvumą. Siekiant prioritetingo aplinkosauginių įsipareigojimų vykdymo, taip pat siūloma nustatyti, kad apmokant bankroto proceso išlaidas lėšos pirmiausia būtų skiriamos

nemokumo administratoriaus atlygiui ir atliekų, užteršto dirvožemio, grunto ir (arba) kasybos sklypo (-ų) sutvarkymo išlaidoms (JANĮ 75 ir 76 straipsnių pakeitimai).

Siekiant efektyvių sprendimų dėl nesutvarkytų atliekų, užteršto dirvožemio, grunto ir (arba) kasybos sklypo (-ų) sutvarkymo finansavimo, kai juridinio asmens turto nepakanka bankroto proceso administravimo išlaidoms apmokėti, siūloma numatyti galimybę tam skirti savivaldybės, kurioje yra nesutvarkytų atliekų, užteršto dirvožemio, grunto ir (arba) kasybos sklypas (-ai), biudžeto arba Lietuvos Respublikos atliekų tvarkymo įstatyme numatytos Atliekų prevencijos ir tvarkymo programos lėšas. Aplinkos ministerija 2026 metams suplanavusi Atliekų tvarkymo įstatymo 34 straipsnio „Atliekų prevencijos ir tvarkymo programa“ pakeitimą, kuriuo bus sudarytos teisinės prielaidos skirti lėšas bankrutuojančių įmonių, kurios neturi ir neturės lėšų ir (ar) turto arba jų nepakanka atliekų, užteršto dirvožemio, grunto ir (ar) arba kasybos sklypo (-ų) sutvarkymo ir (ar) aplinkos atkūrimo priemonių įgyvendinimo išlaidoms apmokėti, šioms išlaidoms padengti. Jeigu bus pakeistas Atliekų tvarkymo įstatymo 34 straipsnis ir 2027 metais bus suplanuotos valstybės biudžeto lėšos šiam poreikiui, pagal Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos Aplinkos projektų valdymo agentūros patvirtintą atitinkamą projektų finansavimo tvarkos aprašą bus atrenkami nemokumo administratorių pateikti projektai ir finansuojamos projektų išlaidos sąskaitų apmokėjimo būdu (JANĮ 76 straipsnio 7 dalis).

Remiantis Lietuvos Respublikos žemės gelmių įstatymo nuostatomis siūloma papildyti, kad paskirtas nemokumo administratorius privalėtų bankroto proceso metu įstatymų nustatyta tvarka organizuoti ne tik atliekų, užteršto dirvožemio, grunto, bet ir kasybos sklypo (-ų) sutvarkymą ir kitus su tuo susijusius veiksmus.

3 schema. Priemonės, susijusios su bankroto procesais, kai turima nesutvarkytų atliekų, užteršto dirvožemio, grunto ir (arba) kasybos sklypo (-ų)

4.3. Priemonės, prisidedančios prie efektyvesnio nemokumo proceso ir jo priežiūros

• Juridinių asmenų vadovų pareigos, esant juridinio asmens nemokumo tikimybei ar juridiniam asmeniui tapus nemokiam

Atsižvelgiant į praktikoje kylančius neaiškumus dėl nemokių juridinių asmenų vadovų pareigų apimtį, siūloma patikslinti nuostatas, kad būtų vienareikšmiškai aišku, kad, nesudarius susitarimo dėl pagalbos finansiniams sunkumams įveikti arba nepriėmus sprendimo bankroto procesą vykdyti ne teismo tvarka, vadovas privalo pateikti teismui pareiškimą dėl nemokumo bylos iškėlimo (JANĮ 6 straipsnis). Atitinkamai už šios pareigos nevykdymą siūloma numatyti atsakomybę apriboti teisę eiti viešojo ir (ar) privataus juridinio asmens vadovo pareigas ar būti kolegialaus valdymo organo nariu nuo 1 iki 5 metų (JANĮ 13 straipsnis).

Pagal šiuo metu galiojančias įstatymo nuostatas, nemokių juridinių asmenų vadovai yra įpareigoti inicijuoti nemokumo procesą, tačiau ši pareiga nacionalinių teismų praktikoje aiškinta skirtingai. Naujausioje Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartyje konstatuota, kad pareiga inicijuoti

nemokumo procesą neapima pareiškimo dėl nemokumo bylos iškėlimo pateikimo teisme pareigos⁹. Vadovaujantis šiuo išaiškinimu, nemokumo bylos pradėjimas teisme siejamas vien su juridinių asmenų vadovų valia, o tai gali atverti piktnaudžiavimo procesu galimybių. Siūlomas pakeitimas užtikrins juridinių asmenų vadovų pareigų reglamentavimo aiškumą, padės sumažinti piktnaudžiavimo procesu riziką ir prisidės prie bankroto procesų pradėjimo laiku.

Pažymėtina, kad juridinių asmenų vadovų pareigos kreiptis į teismą dėl nemokumo bylos pradėjimo reikšmė akcentuojama ir pagal ES teisę. Pasiūlyme dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos, kuria suderinami tam tikri bankroto teisės aspektai, (toliau – Pasiūlymas dėl Nemokumo direktyvos)¹⁰, pažymima, kad juridinių asmens vadovai geriausiai suvokia įmonės finansinę padėtį, todėl svarbu, kad įmonei tapus nemokiai pagrindinė vadovų pareiga būtų visų kreditorių apsauga. Siekiant užtikrinti, kad juridinių asmenų vadovai, nepaisydami nemokumo požymių, neveiktų prieš kreditorių interesus, Pasiūlyme dėl Nemokumo direktyvos siūloma valstybėms narėms nacionaliniuose įstatymuose įtvirtinti juridinių asmenų vadovų pareigą esant nemokumui kreiptis į teismą su pareiškimu pradėti bankroto bylą.

• Duomenų teikimas priežiūros institucijos tvarkomoje informacinėje sistemoje

Atsižvelgiant į tai, kad restruktūrizavimo atveju ne visada įmanoma pateikti informaciją apie juridinio asmens turtą (*turto sąrašas, balansinė vertė, pradinė pardavimo kaina, pardavimo data, pardavimo būdas, gautos pinigų sumos už parduotą turtą, išieškotos ir gautos pinigų sumos pagal juridinio asmens skolininkus, kitos gautos sumos*) ir įprastai tai didelės apimties informacija bei ne visais atvejais prieinama nemokumo administratoriui, siūloma reikalavimą apie juridinio asmens turtą priežiūros institucijos tvarkomoje informacinėje sistemoje (NPIP) pateikti tik vykstant bankroto procesui (JANĮ 32 straipsnio 2 dalies 4 punktas). Tokiu būdu būtų atsisakoma didelės apimties duomenų teikimo informacinėje sistemoje restruktūrizavimo atveju.

Pagal Lietuvos Respublikos įmonių ir įmonių grupių atskaitomybės įstatymą reikalaujama parengti įmonės likvidavimo pabaigos finansinę ataskaitą ir nebereikalaujama rengti likvidavimo pradžios finansinės ataskaitos, be to, likvidavimo pabaigos finansinė ataskaita turi būti teikiama Juridinių asmenų registro duomenų tvarkytojui. Todėl siūloma sumažinti nemokumo administratorių teikiamų duomenų apimtį ir atsisakyti reikalavimo priežiūros institucijos tvarkomoje informacinėje sistemoje pateikti įmonės likvidavimo pabaigos finansines ataskaitas (atsisakoma JANĮ 32 straipsnio 2 dalies 10 punkto). Atitinkamai patikslinamos nemokumo administratoriaus bankroto proceso metu atliekamos funkcijos, susijusios su finansinių ataskaitų rengimu, (JANĮ 66 straipsnio 1 dalies 18 punktas).

Kartu siūloma sukonkretinti informacijos apie kreditorių sąskaitą pateikimą ir nustatyti, kad priežiūros institucijos tvarkomoje informacinėje sistemoje pateikiama informacija apimtų kredito įstaigų, kuriose yra kreditorių sąskaitos ir komercinės sąskaitos (jei tokios atidaromos), pavadinimus, sąskaitų numerius, įplaukų, išlaidų ir likučio sumas, kurios turėtų būti atnaujinamos ne vėliau kaip iki kiekvieno mėnesio 10 dienos, (JANĮ 32 straipsnio 2 dalies 12 punktas, 33 straipsnio 3 dalis).

Užtikrinant nemokaus juridinio asmens turto pardavimui taikomus principus ir viso proceso skaidrumą, siūloma nustatyti pareigą priežiūros institucijos tvarkomoje informacinėje sistemoje nemokumo administratoriams skelbti informaciją apie nemokumo procese parduodamą ir parduotą juridinio asmens turtą, nurodant jo rūšį, pardavimo pradinę kainą, jei tokia yra, pardavimo kainą, pardavimo datą, sandorio šalis (JANĮ 32 straipsnio 2 dalies 14 punktas).

Siekiant nemokumo proceso skaidrumo, nemokumo administratoriaus veiklos skaidrumo užtikrinimo ir tinkamo kiekvieno nemokumo proceso kreditorių informavimo, siūloma priežiūros institucijos tvarkomoje informacinėje sistemoje konkrečiame nemokumo procese (informacijoje apie

⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2024 m. liepos 10 d. nutartis administracinio nusižengimo byloje Nr. 2AT-7-36-594/2024.

¹⁰ Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos, kuria suderinami tam tikri bankroto teisės aspektai – Dalinis bendras požiūris, dok. 16283/24.

ji) skelbti informaciją apie nemokumo administratoriui skirtą poveikio priemonę (jei tokia yra skirta) (JANĮ 32 straipsnio 2 dalies 15 punktas).

• **Galimybė susipažinti su nepatvirtintais kreditorių reikalavimais**

JANĮ įtvirtinta galimybė savo reikalavimus pateikusiems kreditoriams susipažinti su kitų kreditorių nemokumo administratoriui pateiktais reikalavimais atvykus į nemokumo administratoriaus buveinę. Vertintina, kad praktikoje tokio reikalavimo įgyvendinimas yra sudėtingas ir sukeliantis našta tiek nemokumo administratoriui, tiek kreditoriams, todėl siūloma tikslinti reikalavimą, nenustatant vietos ir priemonių, kuriomis naudojantis galima sudaryti galimybę susipažinti su kreditorių sąrašu ir jų pateiktų reikalavimų sumomis. Kartu siūloma nustatyti 20 dienų terminą tokiam reikalavimui įvykdyti (JANĮ 41 straipsnis). Pažymėtina, kad kai kuriose užsienio valstybėse, pavyzdžiui, Vokietijoje¹¹, Suomijoje¹², taip pat numatyta galimybė kreditoriams susipažinti su kitų kreditorių reikalavimais dar iki jų galutinio patvirtinimo teisme. Informacija, susijusi su kreditorių reikalavimais, suinteresuotiems kreditoriams suteikiama, nereikalaujant fizinio jų apsilankymo, taip užtikrinant informacijos prieinamumą be perteklinės administracinės naštos kreditoriams ir administratoriui.

• **Kreditorių susirinkimo šaukimas ir balsavimas kreditorių susirinkime**

Siekiant, kad nemokumo procesų organizavimas atitiktų šiuolaikines modernizavimo tendencijas, o turimų informacinių sistemų panaudojimas būtų žingsnis į skaitmenizuotą, patogesnę ir greitesnę nemokumo procesų valdymą, siūloma nustatyti kreditorių susirinkimų šaukimą ir balsavimą juose naudojantis priežiūros institucijos tvarkoma informacinė sistema – NPIP. Pažymėtina, kad nemokumo procesuose visa informacija apie nemokumo procesus turi būti pateikiama NPIP (JANĮ vartojamas trumpinys – informacinė sistema), taip pat jame skelbiami pranešimai apie planuojamus kreditorių susirinkimus. Vertinant nemokumo procesų apimtį, pažymėtina, kad šiuo metu¹³ Lietuvoje vykdomi 1 929 juridinių asmenų bankroto procesai, 69 juridinių asmenų restruktūrizavimo procesai ir 535 fizinių asmenų bankroto procesai. Kiekvienais metais Lietuvoje įvyksta apie 2 900 kreditorių susirinkimų ir juose dalyvauja apie 50 000 kreditorių.

Siūlomu nustatyti elektroniniu balsavimu kreditorių susirinkimuose siekiama:

- lengvai ir skaidriai organizuoti kreditorių susirinkimus;
- užtikrinti JANĮ nustatytų reikalavimų atitiktį;
- skaidriai balsuoti ir automatiškai registruoti balsavimo rezultatus;
- eliminuoti duomenų pakeitimo galimybę;
- atsisakyti popierinių kreditorių susirinkimų protokolų rengimo.

Kreditoriai į nemokumo procesą įsitraukia dar iki pirmojo kreditorių susirinkimo – kreditoriai savo reikalavimus pateikia nemokumo administratoriui, šis juos patikrina ir perduoda teismui tvirtinti. Visa informacija apie nemokumo bylas skelbiama NPIP, todėl kreditoriai apie proceso eigą informuojami nuolat. Priežiūros institucijos duomenimis, visi kreditoriai šiuo metu naudoja NPIP, o kilus prisijungimo klausimams juos konsultuoja specialus priežiūros institucijos padalinys. Praktikoje nepasitaikė atvejų, kad kreditoriai negalėtų naudotis NPIP. Siūlomas elektroninis balsavimas leidžia atsisakyti papildomų pranešimų apie pirmąjį kreditorių susirinkimą siuntimo (pasirašytinai, registruotu laišku, per antstolius, pasiuntinius ar elektroninių ryšių priemonėmis), nes toks siuntimas nesukuria papildomos naudos ir apsunkina procesą. Atsisakius pranešimų siuntimo ir informaciją teikiant tik per NPIP, kreditoriai būtų tinkamai informuojami, o pirmojo kreditorių susirinkimo organizavimas taptų paprastesnis ir efektyvesnis.

Vertinant praktikoje pasitaikančius atvejus, kai ne visada pavyksta laiku arba apskritai pateikti susirinkimui pirmininkavusiam asmeniui pasirašyti susirinkimo protokolą ir jį tenka pasirašyti nemokumo administratoriui, siūloma nustatyti, kad visais atvejais protokolą pasirašo nemokumo administratorius, kaip visą nemokumo procesą bei jo informaciją valdantis specialistas.

¹¹ Vokietijos nemokumo įstatymas, <https://www.gesetze-im-internet.de/insol/>.

¹² Suomijos bankroto įstatymas, <https://finlex.fi/fi/lainsaadanto/2004/120>.

¹³ 2025 m. birželio 26 d. duomenimis: NPIP.

Atkreiptinas dėmesys, kad elektroninis balsavimas kreditorių susirinkimuose įteisintas Latvijoje. Be to, Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatyme nustatoma galimybė visuotinius akcininkų susirinkimus vykdyti elektroniniu būdu. Pasinaudodama šia galimybe valstybės įmonė Registrų centras numato visuotinių akcininkų susirinkimų organizavimo ir balsavimo elektroninę sistemą¹⁴, kuri leis akcininkų susirinkimus ir balsavimus vykdyti naudojantis sukurta sistema.

Pereinant prie elektroninio kreditorių susirinkimų balsavimo per NPIP, būtų sudarytos prielaidos efektyvesniam nemokumo procesų valdymui, didinant skaidrumą, spartinant sprendimų priėmimą bei mažinant finansines ir administracines naštas proceso dalyviams. Tokiu būdu būtų sudaromos prielaidos efektyvesnėms ir mažiau kaštų reikalaujančioms priemonėms priimančioms sprendimus nemokumo procesuose. Atsižvelgiant į tai, kad siūlomiems pakeitimams įgyventi reikės NPIP pritaikymo, siūloma numatyti vėlesnį nuostatų dėl kreditorių susirinkimo vykdymo ir kreditorių balsavimo naudojantis NPIP įsigaliojimą, kuris būtų 2028 m. gegužės 1 d. (JANĮ 44 straipsnio 3 punktas, 46–47 straipsnis, 49 straipsnio 3 dalis, 52 straipsnis, 54 straipsnio 1, 6 ir 8 dalys).

- Siekiant užtikrinti tinkamą informacijos apie bankrutuojančio juridinio asmens turto bei vykdytų sandorių surinkimą, siūloma nustatyti pareigą nemokumo administratoriui gauti duomenis apie atidarytas ir uždarytas juridinio asmens sąskaitas. Tokie duomenys yra esminiai siekiant nustatyti visą turtą, jo kilmę ir įvertinti turto judėjimo atsekamumą bei nustatyti galimus pažeidimus ar nesąžiningus veiksmus bankroto procese. Nors tokia prievolė iš esmės kyla iš nemokumo administratoriaus funkcijų, siekiant aiškumo ji įtvirtinama kaip savarankiška ir privaloma pareiga (JANĮ 59 straipsnio 9 dalis). Pažymėtina, kad šiuo metu Europos Parlamente svarstomame Pasiūlyme dėl Nemokumo direktyvos nemokumo administratoriams nustatoma pareiga gauti informaciją apie juridinio asmens sąskaitas iš banko sąskaitų registro.

• Ūkinės komercinės veiklos vykdymas bankroto procese

Atsižvelgiant į praktines situacijas, kai ūkinė komercinė veikla bankroto proceso metu vykdoma iki pirmojo kreditorių susirinkimo, kurio sušaukimas neretai užtrunka, siūloma įtvirtinti aiškias tokios veiklos vykdymo sąlygas. Taip pat siūloma papildyti informacijos atskleidimo reikalavimus, užtikrinant jos prieinamumą teismui ir kreditoriams. Numatomais pakeitimais siūloma nustatyti, kad:

- nutartį dėl ūkinės komercinės veiklos vykdymo iki pirmojo kreditorių susirinkimo priima teismas ir ši nutartis yra neskundžiama. Numatant apskundimo ribojimą siekiama užtikrinti juridinio asmens nemokumo proceso veiksmingumą, operatyvumą ir ekonomiškumą. Skundimo galimybės įtvirtinimas reikštų papildomus procesus, kurie vilkintų nemokumo procesą, atitinkamai didintų jo išlaidas, kurtų teisinį netikrumą dėl juridinio asmens veiklos;
- sprendimą dėl ūkinės komercinės veiklos po pirmojo kreditorių susirinkimo vykdymo priima kreditorių susirinkimas;
- nemokumo administratorius teismui ir kreditorių susirinkimui turi teikti tokią informaciją:
 - vertinimą dėl ūkinės komercinės veiklos vykdymo;
 - informaciją apie komercinę (-es) sąskaitą (-as), iš kurios (-ių) bus vykdomi mokėjimai;
 - didžiausią lėšų sumą, kuri per vieną kalendorinį mėnesį gali būti panaudota mokėjimams ūkinėje komercinėje veikloje;
 - ūkinėje komercinėje veikloje numatomų samdyti darbuotojų skaičių (JANĮ 63 straipsnis).

Šiais pakeitimais siekiama užtikrinti skaidrų, kontroliuojamą ir efektyvų ūkinės komercinės veiklos vykdymą bankroto procese.

• Įkaito turėtojo reikalavimo tenkinimas pardavus įkeistą turtą

Praktikoje nustatoma piktnaudžiavimo atvejų, kai vengiama patenkinti įkaito turėtojo reikalavimą pardavus įkeistą turtą. Todėl siūloma tikslinti lėšų pervedimo įkaito turėtojui tvarką, kai parduodamas įkeistas turtas, (JANĮ 98 straipsnis) – pardavus įkeistą turtą, įkaito turėtojui nemokumo

¹⁴ <https://www.youtube.com/watch?v=wnX0S78YBoI&t=2351s>.

administratorius per 14 dienų pervestų jam priklausančią minimalią sumą. Minimali suma apskaičiuojama iš sumos, gautos už parduotą įkeistą turtą, arba įkeitimu užtikrintų reikalavimų sumos, jeigu ši suma yra mažesnė, atėmus dėl įkeisto turto turėtas bankroto proceso administravimo išlaidas ir 15 procentų parduoto turto vertės¹⁵ dydžio sumą¹⁶.

Pagal galiojančias nuostatas, įkaito turėtoji pinigai pervedami per 7 dienas nuo tada, kai kreditorių susirinkimas patvirtina iš parduoto įkeisto turto galimą išskaičiuoti iki 15 procentų sumą, taikomą administravimo išlaidoms ir kintamajam atlygiui. Praktikoje susiduriama su piktnaudžiavimo atvejais, kai kreditorių susirinkimas vilkina sprendimų priėmimą ir netvirtina bankroto administravimo išlaidoms apmokėti iš parduoto įkeisto turto skirtos sumos.

Iki 15 procentų iš parduoto įkeisto turto galimą skirti bankroto administravimo išlaidoms apmokėti ir kintamajam atlygiui sumokėti sumą tvirtintų kreditorių susirinkimas. Jeigu kreditorių susirinkimas nepatvirtintų šių išlaidų galutinės sumos, nemokumo administratoriui nustatoma teisė kreiptis į teismą dėl šių išlaidų sumos tvirtinimo. Patvirtinus mažesnę nei 15 procentų iš parduoto įkeisto turto galimą skirti bankroto administravimo išlaidoms sumą, susidaręs skirtumas turėtų būti pervedamas įkaito turėtoji kaip likusi nepatenkinta jo reikalavimo dalis.

Kartu siūloma aiškiau reglamentuoti atsiskaitymo su nemokumo administratoriumi tvarką parduodant ar perduodant įkeistą turtą (JANĮ 98 straipsnio 1 dalies papildymas 2 punktu). Atsižvelgiant į tai, kad nemokumo administratorius užtikrina viso nemokumo proceso eigą ir vykdo esmines šio proceso funkcijas, tikslinga nustatyti aiškų ir pagrįstą jo darbo apmokėjimo teisinį reguliavimą. Pakeitimu numatoma, kad nemokumo administratoriaus bazinio atlygio išlaidos būtų dengiamos proporcingai įkeisto ir neįkeisto turto vertei, taip užtikrinant sąžiningą išlaidų pasidalijimą tarp kreditorių.

• **Juridinio asmens išregistravimas**

Teismo tvarka vykdomame bankroto procese juridinio asmens statuso registravimas ir išregistravimas JAR atliekamas teismo procesinių dokumentų pagrindu, todėl administratoriaus kreipimasis dubliuoja teismo funkciją ir nėra būtinas. Kadangi ši pareiga aktuali tik vykdant bankroto procesą ne teismo tvarka, siūloma atitinkamai patikslinti juridinio asmens išregistravimą reglamentuojančias nuostatas (JANĮ 101 straipsnis).

• **Kreditorių pritarimas restruktūrizavimo planui**

Restruktūrizavimo procese sprendimus priima restruktūrizavimo plano paveikiami kreditoriai. Remiantis JANĮ nuostatomis, kreditoriai laikytini paveikiamais tuo atveju, kai juridinio asmens restruktūrizavimo planas tiesiogiai sukuria, pakeičia arba panaikina jų civilines teises ir (ar) pareigas. JANĮ 2 straipsnio 18 dalyje nustatyta, kad juridiniam asmeniui suteikiama pagalba finansiniams sunkumams įveikti apima kreditorių suteikiamas pagalbos priemonės, tokias kaip prievolės įvykdymo termino atidėjimas, prievolės ar jos dalies atsisakymas, prievolės pakeitimas kita prievole ir kitos panašios priemonės, tačiau įstatymas nenustato baigtinio šių priemonių sąrašo. Taigi bet koks prievolės termino arba atsiskaitymų tvarkos pakeitimas, įvykstantis suėjus prievolės terminui, turėtų būti traktuojamas kaip susitarimas dėl įsipareigojimų vykdymo sąlygų pakeitimo, o tai, savo ruožtu, laikytina kreditoriaus suteikiama nuolaida restruktūrizuojamai įmonei.

Pagal Lietuvos apeliacinio teismo praktiką: „juridiniam asmeniui suteikiama pagalba finansiniams sunkumams įveikti neturėtų būti siejama išimtinai tik su kreditoriaus savanorišku sutikimu, patvirtinimu (žodiniu, rašytiniu) atitinkamai modifikuoti savo prievolę skolininkui ir (ar) kitaip padėti jam įveikti finansinius sunkumus“¹⁷. Restruktūrizavimo plane numatytos priemonės, tokios kaip kreditorių finansinių reikalavimų tenkinimo terminų pakeitimai, tiesiogiai veikia kreditorių teises ir pareigas. Todėl, net ir nesant atskiro kreditorių susitarimo su skolininku dėl prievolės termino pratęsimo, prievolės išdėstymo ar kitų pagalbos formų, tokie kreditoriai laikytini

¹⁵ Parduoto turto vertė yra turto pardavimo kaina, tačiau JANĮ 98 straipsnyje vartojama tokia sąvoka, atsižvelgiant į tai, kad straipsnyje nuostatos apima ir perduodamo turto vertę, kurią nustato turto vertintojas.

¹⁶ Galima maksimali suma bankroto proceso administravimo išlaidoms ir kintamajam atlygiui.

¹⁷ Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. liepos 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1014-553/2020.

restruktūrizavimo plano paveikiamais kreditoriais. Kadangi teisę balsuoti dėl restruktūrizavimo projekto turi tik plano paveikiami kreditoriai, atitinkamai jų balsų dauguma turėtų būti vertinama atsižvelgiant į bendrą plano paveikiamų kreditorių reikalavimų sumą, bet ne į bendrą visų kreditorių grupės kreditorių reikalavimų sumą, (JANĮ 107 straipsnio 2 dalis, 111¹ straipsnio 1 dalies 3 punktas, 116 straipsnio 5 dalis).

- **Nemokumo administratoriaus juridinio asmens vadovas**

JANĮ įtvirtintas reikalavimas, kad nemokumo administratoriai juridiniai asmenys privalo turėti vadovą nemokumo administratorių. Atsižvelgiant į praktikoje pasitaikančius atvejus, kai nemokumo administratoriai juridiniai asmenys pasirenka mažosios bendrijos teisinę formą ir kai toks juridinis asmuo neturi darbuotojų, juridinio asmens vadovui taikomo reikalavimo nesilaikoma, kai bent vienas mažosios bendrijos dalyvis yra nemokumo administratorius. Atsižvelgiant į Lietuvos Respublikos mažųjų bendrijų įstatymo nuostatas, kad kai mažojoje bendrijoje yra 2 ar daugiau narių ir mažosios bendrijos narių susirinkimas yra mažosios bendrijos valdymo organas, Juridinių asmenų duomenų registre nurodomas mažosios bendrijos atstovas, taip pat Lietuvos Respublikos ūkinių bendrijų įstatymo nuostatas dėl narių, atliekančių vadovo funkcijas, siūloma tikslinti JANĮ nuostatą, kad kai juridinis asmuo pagal jo veiklą reglamentuojančius teisės aktus gali neturėti vadovo, jo savininkas, mažosios bendrijos atstovas arba ūkinės bendrijos tikrasis narys, paskirtas atlikti valdymo organo pareigas, privalo turėti teisę administruoti nemokumo procesus (JANĮ 119 straipsnis).

- **Ribojimas nemokumo administratoriams fiziniams asmenims dirbti daugiau nei viename juridiniame asmenyje**

Siekiant sumažinti galimo šališkumo ir interesų konfliktų riziką, užtikrinti lygiavertę konkurencinę sąlygą tarp nemokumo administratorių fizinių ir juridinių asmenų, siūloma nustatyti ribojimą nemokumo administratoriams fiziniams asmenims dirbti tik viename juridiniame asmenyje (JANĮ 129 straipsnio papildymas 4 dalimi).

STT išvadoje pateikiamas 2020–2022 metų nemokumo administratorių atrankos vertinimas¹⁸. Šioje išvadoje konstatuojama, kad nors paskutinis Nemokumo administratorių atrankos taisyklių pakeitimas gerokai sumažino nemokumo administratorių juridinių asmenų manipuliavimą nemokumo administratorių atranka, tačiau tiek STT gauti pranešimai, tiek priežiūros institucijos pateikti pareiškėjų skundai patvirtina aukštą korupcijos rizikos lygį, nepakankamai sąžiningą nemokumo administratorių atrankos vykdymą ir kitų sąžiningai veikiančių nemokumo administratorių juridinių ir fizinių asmenų diskriminavimą analizuojamu laikotarpiu. Pažymėtina, kad STT išvadoje nurodoma, kad manipuliavimo atrankos sistema rizika išlieka dėl nepakankamos priežiūros ir kontrolės. Nemokumo administratorių atrankos taisyklių pakeitimais administratorių juridinių asmenų manipuliavimo atrankos programa problemos buvo sprendžiamos tiek 2019 metais patvirtinant naujas taisykles, tiek 2023 metais jų pakeitimu¹⁹. Tačiau šios priemonės, t. y. atrankos algoritmo tikslinimas, tik iš dalies apribojo galimybes apeiti nemokumo administratorių atrankos tikslą, nes nepakeitus įstatymo negalima panaikinti pagrindinės problemos priežasties – galimybės tam pačiam nemokumo administratoriui dalyvauti atrankoje būnant kelių juridinių asmenų darbuotoju ir taip dirbtinai didinti tikimybę būti atrinktiems administruoti juridinių asmenų bankroto procesus. Todėl siūlomas ribojimas yra veiksmingesnė ir tiesiogiai rizikos šaltinį šalinanti priemonė.

Nors JANĮ projekte numatomos papildomos priemonės – išplėsti nemokumo administratoriaus skyrimo apribojimai ir sustiprintos priežiūros institucijos funkcijos – prisideda prie skaidresnės nemokumo administratorių paskyrimo nemokumo procesuose procedūros, jos nepašalina pagrindinės rizikos priežasties – galimybės fiziniams asmenims dirbant keliuose juridiniuose

¹⁸ STT išvadoje nuo 27 psl.: 3.4. *Nepakankama pažeidimų dėl galimo JANA manipuliavimo atrankos rodikliais ir FANA galimai fiktyvių darbo santykių su JANA, galėjusių nulemti geresnius nemokumo administratorių atrankos rodiklius, priežiūra ir kontrolė.*

¹⁹ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2019 m. rugsėjo 4 d. nutarimas Nr. 924 „Dėl Lietuvos Respublikos juridinių asmenų nemokumo įstatymo įgyvendinimo“ ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2023 m. vasario 22 d. nutarimas Nr. 117 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2019 m. rugsėjo 4 d. nutarimo Nr. 924 „Dėl Lietuvos Respublikos juridinių asmenų nemokumo įstatymo įgyvendinimo“ pakeitimo“.

asmenyse dalyvauti nemokumo administratorių atrankose ir tokiu būdu dirbtinai didinti savo tikimybę būti paskirtiems nemokumo administratoriais. Praktikoje tai sudaro sąlygas koncentracijai ir gali iškraipyti nemokumo administratorių dalyvavimo atrankose lygiavertės sąlygas.

Svarbu pažymėti, kad įtvirtinama pareiga pasirinkti tik vieną juridinį asmenį neriboja pačios teisės verstis nemokumo administratoriaus profesine veikla – fizinis asmuo ir toliau galės vykdyti savo funkcijas kaip fizinis arba kaip juridinis asmuo, tačiau bus skaidriau ir aiškiau nustatomi jo veiklos ryšiai su konkrečiu juridiniu asmeniu.

Siūlomą ribojimą numatoma įtvirtinti siekiant:

- sumažinti galimo šališkumo ir interesų konfliktų riziką.

Priežiūros institucijos duomenimis, apie 60 procentų nemokumo administratorių juridinių asmenų turi darbuotojus nemokumo administratorius, dirbančius keliuose juridiniuose asmenyse vienu metu. Dažniausiai tokie atvejai apima 2–4 juridinius asmenis, tačiau pasitaiko atvejų, kai tas pats asmuo dirba 14-oje ar net 20-yje juridinių asmenų. Panaši situacija su vadovais – daugiau nei pusėje juridinių asmenų vadovauja nemokumo administratoriai, kurie tuo pačiu metu vadovauja 2 ar daugiau įmonių. Tokios aplinkybės sudaro sąlygas šališkumui ir interesų konfliktams. Galima situacija, kai nemokumo administratorius gali administruoti dviejų įmonių nemokumo procesus, net jei jos yra susijusios tarpusavio skolomis. Taip pat fiksuojami atvejai, kai per tuos pačius asmenis susiję juridiniai asmenys teikia vieni kitiems paslaugas (finansinės apskaitos, teisinės paslaugos, darbuotojų nuomos, dokumentų saugojimo paslaugos ir kt.), už kurias mokama iš administruojamų įmonių lėšų.

- užtikrinti vienodas konkurencines sąlygas.

2024 metais juridiniai asmenys dėl nemokumo procesų administravimo atrankose dalyvavo beveik 6 kartus aktyviau nei nemokumo administratoriai fiziniai asmenys (16 657 prieš 2 790 sutikimų-deklaracijų), nors jų skaičius beveik vienodas (308 juridiniai asmenys ir 313 fizinių asmenų). Nors tai savaime nereiškia manipuliavimo, tačiau, atsižvelgiant į nemokumo administratorių naujų bankroto procesų bylų gavimo ypatumą, t. y. kad kompiuterinė atrankos programa naudojama bankroto procesams paskirstyti, nemokumo administratoriai, įsisteigę kelis juridinius asmenis ir dalyvaujantys nemokumo administratorių atrankoje, gali turėti tam tikrą pranašumą prieš nemokumo administratorius fizinius asmenis, kurie atrankoje gali dalyvauti tik tiesiogiai atstovaudami sau. Siūlomas ribojimas eliminuotų išliekančią galimą nemokumo administratorių juridinių asmenų konkurencinį pranašumą prieš nemokumo administratorius fizinius asmenis.

- apriboti paslaugų koncentraciją.

Praktikoje stebimas tų pačių fizinių asmenų nemokumo administratorių veikimas keliuose juridiniuose asmenyse sudaro palankesnes sąlygas konkuruoti dėl didelių įmonių, kurios užtikrina didžiausią gaunamą atlygį, bankroto procesų. Bendroje nemokumo procesų statistikoje tokie bankroto procesai sudaro sąlyginai nedidelę dalį visų nemokumo procesų. Tačiau didžioji dalis bankroto procesų yra inicijuojama per vėlai, kai juridinis asmuo turi labai mažai lėšų arba visai jų neturi, todėl tolygesnis nemokumo administratorių veikimo paskirstymas lemia teisingesnes visų nemokumo administratorių konkuravimo sąlygas.

- užtikrinti atsakomybės taikymą.

Praktikoje pasitaiko atvejų, kai nemokumo administratoriai fiziniai asmenys, dirbantys juridiniuose asmenyse, dažnai keičia darbovietes ar administruojant nemokumo procesus dalyvauja epizodiškai, todėl tampa sudėtinga pritaikyti poveikio priemones. Veiklos ribojimas viename juridiniame asmenyje būtų efektyviausia priemonė piktnaudžiavimo galimybėms sumažinti.

Siekiant, kad įsigaliojus numatomam ribojimui būtų galima efektyviai pradėti jį taikyti praktikoje, JANĮ projekte nustatoma (JANĮ projekto 69 straipsnio 9 dalis), kad jeigu nemokumo administratorius neapsispręs, kuriame viename juridiniame asmenyje jis lieka dirbti, bus laikoma, jog jis pasirinko tęsti veiklą tame juridiniame asmenyje, kuriame anksčiausiai buvo paskirtas administruoti nemokumo procesą. Toks kriterijus siūlomas, nes anksčiausiose procesuose administratorius paprastai būna atlikęs daugiausia darbų, todėl tikslinga, kad būtent jis ir užbaigtų šiuos procesus. Tai leistų išvengti situacijų, kai naujai paskirtam administratoriui ar jo atsakingam

darbuotojui tektų perimti senus, sudėtingus procesus, kuriuos efektyviau užbaigtų juos nuo pradžių vykdančias nemokumo administratorius.

- **Priežiūros institucijos ir Nemokumo administratorių rūmų kolegialūs organai**

Siekiant administracinių procedūrų supaprastinimo, siūloma atsisakyti Nemokumo priežiūros komiteto ir jo vykdomų funkcijų, t. y. priežiūros institucijai teikti nuomonę dėl priežiūros institucijos priimamų teisės aktų, susijusių su nemokumo administratorių veiklos priežiūra, ir poveikio priemonių apriboti teisę būti paskirtam nemokumo administratoriumi administruojant naujų juridinių asmenų nemokumo procesus ir panaikinti teisę administruoti nemokumo procesus (siūloma JANĮ 133 straipsnį pripažinti netekusiu galios). Siūlymas remiasi geresnio reglamentavimo principais, skatinančiais atsisakyti perteklinių administracinių struktūrų, didinti sprendimų priėmimo proceso efektyvumą ir aiškumą. Siūlymas taip pat remiasi Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2021 m. liepos 15 d. sprendimu byloje C-325/20, kuris susijęs su negalimu tiesioginiu ar netiesioginiu konkuruojančių ūkio subjektų dalyvavimu kolegialiuose organuose. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, priežiūros institucijos organuose neturėtų būti profesijos atstovų, kai sprendžiama dėl teisės užsiimti tam tikra veikla suteikimo ar panaikinimo.

Vertinant tinkamai organizuojamą nemokumo administratorių kvalifikacinių egzaminų vykdymo funkciją, numatoma sustiprinti Nemokumo administratorių rūmų vaidmenį ir iš esmės perduoti teisę spręsti kvalifikacinių egzaminų klausimus profesinei bendruomenei. Siūloma Nemokumo administratorių kvalifikacinių egzaminų komisijoje daugumą balsų suteikti Nemokumo administratorių rūmams, padidinant jų atstovų skaičių iki trijų ir atsisakant Teisingumo ministerijos atstovo (JANĮ 123 straipsnio 1 dalis).

Siūloma neriboti Nemokumo administratorių garbės teismo narių kadencijų skaičiaus. Tam tikrais atvejais gali susidaryti situacijų, kai nėra galimybės paskirti vis naujų institucijų atstovų tam tikroje srityje patirties turinčių asmenų (JANĮ 147 straipsnis).

4.4. Nemokumo administratorių ir Nemokumo administratorių rūmų priežiūros sistemos tobulinimas

- **Priežiūros institucijos ir Nemokumo administratorių rūmų taikomos poveikio priemonės**

STT išvadoje konstatuojama, kad galiojantis poveikio priemonių už nemokumo administratorių pažeidimus sąrašas galimai yra per siauras, todėl sudaromos sąlygos, nustačius reikšmingų pažeidimų, nemokumo administratoriams skirti švelniausią poveikio priemonę – įspėjimą, nes teisės būti paskirtam administruoti nemokumo procesus priemonės taikymas būtų per griežtas. Tokia poveikio priemonių sistema įvardijama kaip nesubalansuota ir galinti turėti neigiamų pasekmių dėl švelniausios priemonės – įspėjimo ir gana griežtos priemonės – apribojimo dalyvauti nemokumo administratorių atrankoje taikymo. Didesnis poveikio priemonių sąrašas leistų sudaryti sąlygas veiksmingiau diferencijuoti pažeidimus ir skirti proporcingas poveikio priemones pagal pažeidimo reikšmingumą.

Remiantis STT išvados 2.1.5 ir 2.3 papunkčiais²⁰, kuriais siūloma plėsti priežiūros institucijos ir Nemokumo administratorių poveikio priemonių sąrašą ir tokiu būdu sudaryti sąlygas efektyvesniam poveikio priemonių taikymui, siūloma išplėsti priežiūros institucijos poveikio priemonių sąrašą įtraukiant (JANĮ 136 straipsnis):

- teisės administruoti visus arba konkrečius administruojamus juridinių ir (arba) fizinių asmenų nemokumo procesus panaikinimą. Šiuo atveju tai būtų pagrindas teismui atstatydinti konkrečioje nemokumo byloje paskirtą nemokumo administratorių. Šia poveikio priemone neatimama nemokumo administratoriaus teisė administruoti nemokumo procesus, tačiau būtų pagrindas nušalinti nemokumo administratorių iš konkrečių ar visų administruojamų nemokumo procesų ir paskirti naują nemokumo administratorių;

²⁰ STT išvados 69 psl., taip pat 4 dalis: Korupcijos rizika nemokumo administratorių veiklos priežiūros srityje.

– teisės būti paskirtam nemokumo administratoriumi administruojant naujų juridinių ir (arba) fizinių asmenų nemokumo procesus apribojimą nuo 3 mėnesių iki 2 metų. Taip šiuo metu galiojantis minimalus 6 mėnesių apribojimo terminas būtų sutrumpintas iki 3 mėnesių, sudarant galimybę lanksčiau taikyti šią poveikio priemonę tais atvejais, kai nustatomi mažiau reikšmingi pažeidimai;

– teisės būti paskirtam nemokumo administratoriumi administruojant naujų juridinių ir fizinių asmenų nemokumo procesus apribojimą nuo 1 iki 2 metų, pavedant perlaikyti kvalifikacinius egzaminus per laikotarpį, kuriuo apribojama teisė administruoti nemokumo procesus;

– skirti piniginę baudą nemokumo administratoriui nuo 1 iki 50 MMA.

Pažymėtina, kad piniginės baudos taikomos ir kitų reglamentuojamų profesijų atvejais. Pavyzdžiui, teisės aktuose numatomos piniginės baudos:

– auditoriams ir audito įmonės bei jų darbuotojams – nuo 100 iki 100 000 eurų;

– finansų makleriams, finansų įstaigoms ir jų vadovams, finansinių priemonių rinkų dalyviams fiziniams ir juridiniams asmenims – fiziniams asmenims iki 5 milijonų eurų, juridiniams asmenims iki 5 milijonų eurų arba iki 10 procentų bendrųjų metinių pajamų, atsižvelgiant į tai, kuri suma yra didesnė.

Taip pat įvertinta kitų Europos valstybių praktika. Pavyzdžiui, Latvijoje Nemokumo kontrolės tarnyba, be kitų poveikio priemonių, turi teisę skirti papeikimą, kuris gali būti skiriamas su bauda iki 150 eurų, papeikimą, kuris gali būti skiriamas ir su bauda nuo 150 iki 15 000 eurų²¹. Estijoje nemokumo administratoriams skiriamos baudos dydis – nuo 64 iki 6 400 eurų, Lenkijoje – nuo 1 000 iki 30 000 Lenkijos zlotų (231 52 – 6945 59 eurų), Čekijoje – iki 5 000 000 Čekijos kronų (199 800 eurų).

Atsižvelgiant į tai, kad nemokumo administratoriaus atlygio dalis – bazinis atlygis – nustatoma teismo vadovaujantis Bazinio atlygio už bankroto proceso administravimą dydžiais, patvirtintais Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2019 m. rugsėjo 4 d. nutarimu 924 „Dėl Lietuvos Respublikos juridinių asmenų nemokumo įstatymo įgyvendinimo“, siūloma piniginės baudos dydį sieti su nemokumo administratoriui paskirto bazinio atlygio didžiausiu dydžiu, kuris gali svyruoti nuo 5 iki 50 MMA, numatant žemiausią galimą skirti piniginę baudą – 1 MMA.

Atkreiptinas dėmesys, kad JANĮ 136 straipsnyje patikslinama, kad nurodomos poveikio priemonės gali būti taikomos tiek dėl fizinių, tiek dėl juridinių asmenų nemokumo procesų administravimo. Tokiu tikslinimu siekiama teisinio aiškumo, kad poveikio priemonės taikomos dėl visų nemokumo procesų administravimo pažeidimų – fizinių asmenų bankroto ir juridinių asmenų nemokumo procesų²².

Siekiant aiškiai apibrėžti priežiūros institucijos taikomų poveikio priemonių skyrimo reikšmingumo kriterijus, pagal kuriuos pažeidimai priskiriami mažareikšmiams, vidutinio reikšmingumo arba reikšmingiems, ir užtikrinti pažeidimų vertinimo pagal reikšmingumą nuoseklumą, poveikio priemonių proporcingumą ir teisinį aiškumą nemokumo administratorių bendruomenei, siūloma JANĮ papildyti 136¹ straipsniu. Siūlomas reglamentavimas leistų išvengti skirtingos praktikos, užtikrintų vienodesnį poveikio priemonių taikymą bei prisidėtų prie didesnio skaidrumo ir sąžiningumo.

Įvertinus JANĮ įtvirtintą atsakomybę lengvinančių ir sunkinančių aplinkybių praktinį taikymą, siūloma patikslinti, kad per 3 metus nuo poveikio priemonės skyrimo vertinami nemokumo administratoriaus padaryti nemokumo procesą reglamentuojančiuose teisės aktuose nustatytų reikalavimų pažeidimai, nes pažeidimų pasikartojimas dažniausiai nebūna susijęs su to paties pažeidimo padarymu (JANĮ 137 straipsnis).

²¹ Nemokumo administratorių priežiūros sistemų bei nuobaudų taikymo Lietuvoje ir aplinkinėse valstybėse apžvalga, https://avnt.lrv.lt/public/canonical/1737454590/687/2024_m._Nemokumo_administratoriu_prieziuros_sistema_bei_nuo_baudu_taikymas_Lietuvoje_ir_aplinkinese_valstybese.pdf.

²² FABĮ 13 straipsnio 9 dalyje nustatyta, kad bankroto administratoriaus veiklos priežiūrai atlikti *mutatis mutandis* taikomos JANĮ III dalies nuostatos.

Siūloma išplėsti Nemokumo administratorių rūmų taikomų poveikio priemonių (keičiamas pavadinimas vietoj dabar galiojančio „nuobaudos“) sąrašą įtraukiant šias priemones (JANĮ 148 straipsnis):

- apriboti teisę būti paskirtam nemokumo administratoriumi administruojant naujų juridinių ir (arba) fizinių asmenų nemokumo procesus nuo 3 mėnesių iki 2 metų;
- panaikinti teisę administruoti visus arba tam tikrus konkrečius administruojamus juridinių ir (arba) fizinių asmenų nemokumo procesus. Šiuo atveju tai būtų pagrindas teismui atstatydinti konkrečioje nemokumo byloje paskirtą nemokumo administratorių;
- apriboti teisę būti paskirtam nemokumo administratoriumi administruojant naujų juridinių ir (arba) fizinių asmenų nemokumo procesus nuo 1 iki 2 metų ir pavesti perlaikyti kvalifikacinius egzaminus per nurodytą laikotarpį.

Neišlaikius kvalifikacinių egzaminų, tai būtų pagrindas nemokumo administratorių pašalinti iš Nemokumo administratorių rūmų narių ir netekti teisės administruoti nemokumo procesus. Numatomus pakeitimus, susijusius su taikomų poveikio priemonių išplėtimu, žr. 4 schemeje.

Atkreiptinas dėmesys, kad pakeitus šiuo metu galiojančią Nemokumo administratorių rūmų taikomą nuobaudą „pareikšti pastabą“ į poveikio priemonę „įspėjimą“, ši poveikio priemonė turės reikšmės vykdant nemokumo administratorių atranką. Pagal Nemokumo administratorių atrankos taisykles veikianti nemokumo administratorių atrankos programa vertins ir Nemokumo administratorių rūmų skirtus įspėjimus tais atvejais, kai keli nemokumo administratoriai turės vienodas atrankos koeficiento reikšmes. Atsižvelgiant į tai, kad Nemokumo administratorių rūmai yra įstatymu įsteigta asociacija, vienijanti visus nemokumo administratorius ir vykdanti profesinės savivaldos funkcijas, ir į tai, kad JANĮ nustatyta funkcija prižiūrėti, kaip nemokumo administratoriai laikosi Nemokumo administratorių etikos kodekso ir kelia profesinę kvalifikaciją, siūloma papildyti Nemokumo administratorių rūmų funkcijas, pavedant nustatyti nemokumo administratorių pažeidimų nagrinėjimo tvarką, suderintą su priežiūros institucija. Tokiu būdu siekiama užtikrinti skaidrumą ir vienodai visiems nemokumo administratoriams taikomą galimų pažeidimų nagrinėjimą (JANĮ 142 straipsnio 10 punktas).

• **Nemokumo administratorių rūmams paskirtų funkcijų vykdymo užtikrinimas**

STT išvadoje nurodoma neefektyvi Nemokumo administratorių atliekama Nemokumo administratorių etikos kodekso laikymosi priežiūra. Taip pat teikiami pastebėjimai, kad priežiūros institucijos galimybės teikti nurodymus dėl atliekamų funkcijų tobulinimo neapima galimybės reikalauti, kad būtų užtikrintas Nemokumo administratorių rūmams skirtų nurodymų vykdymas.

Kadangi Nemokumo administratorių rūmams vadovaujantis JANĮ pavedamos tam tikros funkcijos, susijusios su profesijos egzaminavimu, etikos priežiūra ir kvalifikacijos vertinimu, Nemokumo administratorių rūmai yra viešojo administravimo subjektas²³. Todėl Nemokumo administratorių rūmams galėtų būti taikoma atsakomybė skiriant pinigines baudas už įstatymu pavestų funkcijų nevykdymą arba netinkamą vykdymą.

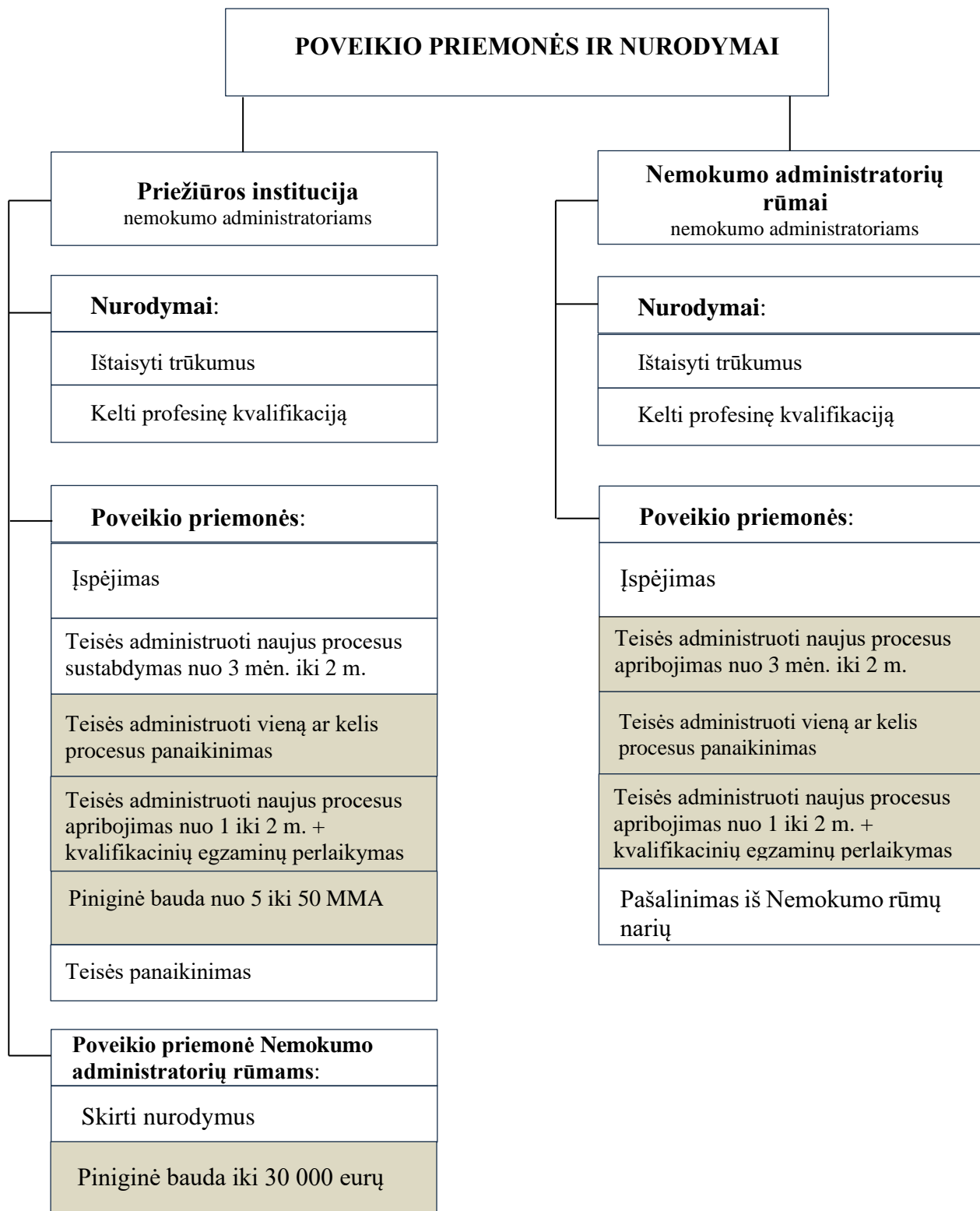
Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, ir įgyvendinant STT išvados 2.1.4, 2.1.9 ir 2.1.10 papunkčius²⁴, siūloma:

- nustatyti priežiūros institucijos funkciją tikrinti Nemokumo administratorių rūmams įstatymu pavestų funkcijų atlikimą (JANĮ 134 straipsnio 6 punktas);
- nustatyti galimybę skirti piniginę baudą Nemokumo administratorių rūmams (JANĮ 137¹ straipsnis):

²³ Viešojo administravimo įstatymo 5 straipsnio 2 dalies 3 punktas: Viešojo administravimo įgaliojimų suteikimo mastas: asociacijoms, kurios veikia pagal atskirus jų veiklą reglamentuojančius įstatymus, gali būti suteikiami įgaliojimai atlikti funkcijas šio įstatymo 6 straipsnyje nustatytoje viešojo administravimo srityse, kai tokie įgaliojimai yra tiesiogiai susiję su tokių asociacijų veiklos tikslais.

²⁴ STT išvados 69 psl.

4 schema. Poveikio priemonių išplėtimas (numatomi pokyčiai pažymėti)

- siūloma numatyti piniginę baudą Nemokumo administratorių rūmams, jeigu nevykdomi priežiūros institucijos nurodymai. Siūlymas remiasi panašiu reguliavimu, nustatytu Lietuvos Respublikos asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymu, kuriame reglamentuojamos administracinės baudos ir jų skyrimas valdžios institucijoms ar įstaigoms;

- piniginės baudos dydis galėtų sudaryti, pvz., iki 10 procentų Nemokumo administratorių rūmų einamųjų metų ir praėjusiais metais gautų bendrųjų metinių pajamų dydžio, bet neviršyti 30 000 eurų;

➤ siekiant aiškumo papildyti JANĮ nuostatas, nurodant, kad Nemokumo administratorių rūmai savo veikloje taip pat turi vadovautis Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymu (JANĮ 139 straipsnis);

➤ darbo organizavimo nustatymą ir kontrolę perduoti priežiūros institucijai (JANĮ 134 straipsnio 7 punktą (funkcijos vykdymo priežiūra įeina į bendrą priežiūros institucijos funkciją – prižiūrėti nemokumo administratorių veiklą), 142 straipsnis).

Taip pat siūloma nustatyti reikalavimą rengti ir skelbti Nemokumo administratorių rūmų vykdomos priežiūros ataskaitą (JANĮ 142 straipsnio 11 punktą).

Siekiant užtikrinti trečiųjų šalių interesų apsaugą, institucijos, dalyvaujančios atliekant nemokumo administratorių profesijos reikalavimų laikymosi priežiūrą, turi apibendrinta forma viešai atskleisti savo veiklos rezultatus, o priežiūros institucija turi turėti galimybę parengti ir paskelbti viešai apibendrintą savo ir Nemokumo administratorių rūmų atliekamos kompleksinės nemokumo administratorių priežiūros metinę ataskaitą. Šiuo tikslu Nemokumo administratorių rūmai būtų įpareigojami teikti priežiūros institucijai jiems priskirtų funkcijų vykdymo ataskaitą.

Pažymėtina, kad Nemokumo administratorių sąrašai skelbiami tiek priežiūros institucijos interneto svetainėje, tiek Licencijų informacinėje sistemoje. Šiuo metu sąrašai faktiškai skelbiami abiejose vietose, nes toks reikalavimas kyla iš viešojo administravimo sistemos reguliavimo. Todėl atitinkamai patikslinamas JANĮ 134 straipsnio 1 punktą, duodant nuorodą ir į Licencijavimo informacinę sistemą.

4.5. JANĮ sąvokos

JANĮ projekte atsisakoma *vyriausiojo buhalterio (buhalterio)* sąvokos ir pačiame įstatyme vartojama sąvoka *apskaitą tvarkantis asmuo*, sąvoka „buhalterinė apskaita“ keičiama į „finansinė apskaita“ atsižvelgiant į Lietuvos Respublikos finansinės apskaitos įstatymo nuostatas.

Atsižvelgiant Lietuvos Respublikos valstybės informacinių išteklių valdymo įstatyme vartojamas sąvokas, tikslinamos šios JANĮ sąvokos: „Juridinių asmenų registras“ keičiamas į „Juridinių asmenų registro informacinė sistema“, „Juridinių asmenų registro tvarkytojas“ keičiamas į „Juridinių asmenų registro duomenų tvarkytojas“.

4.6. FABĮ pakeitimai

• Fizinių asmenų bankrotas nepriklausomai nuo turimų skolų dydžio

Nemokumo sąvoka yra viena pagrindinių fizinio asmens bankroto proceso teisinio reguliavimo komponentų, nes tik nemokus asmuo turi teisę inicijuoti bankroto procesą. FABĮ įtvirtinta kompleksinė nemokumo samprata, be kitų kriterijų, apima minimalią skolos ribą. Konkrečios fizinio asmens skolos ribos reikalavimas daro bankroto procesą pernelyg formalų, nelankstų, todėl nepalankų fiziniams asmenims, negalintiems įgyvendinti nors ir nedidelių, bet reikšmingų finansinių įsipareigojimų. Siekiant užtikrinti proceso lankstumą, atsižvelgus į fizinių asmenų bankroto proceso reglamentavimą ir praktiką skirtingose jurisdikcijose bei tarptautines rekomendacijas, FABĮ projekte siūloma keisti nemokumo sąvoką, panaikinant minimalią skolos ribą, (FABĮ 2 straipsnio 2 dalis).

Fizinių asmenų nemokumo proceso lankstumo ir prieinamumo svarba akcentuojama tiek ES, tiek tarptautinėje praktikoje. ES valstybės narės skatinamos įgyvendinti efektyvias asmenų nemokumo procedūras, pabrėžiama šių procedūrų prieinamumo svarba²⁵. Pasaulio bankas akcentuoja, kad nemokumo procedūros turėtų būti prieinamos ir asmenims, kurių skolos gali būti santykinai mažos. Ataskaitoje dėl fizinių asmenų nemokumo problemų sprendimo nurodoma, kad dėl

²⁵ 2019 m. birželio 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2019/1023 dėl prevencinio restruktūrizavimo sistemų, skolų panaikinimo ir draudimo verstis veikla ir priemonių restruktūrizavimo, nemokumo ir skolų panaikinimo procedūrų veiksmingumui didinti, kuria iš dalies keičiama Direktyva (ES) 2017/1132 (Restruktūrizavimo ir nemokumo direktyva); European Commission: Directorate-General for Justice and Consumers, University of Leeds, Dahlgreen, J., Brown, S., Keay, A. K. et al., Study on a new approach to business failure and insolvency – Comparative legal analysis of the Member States' relevant provisions and practices, Publications Office, 2016, <https://data.europa.eu/doi/10.2838/87512>.

pernelyg didelių kliūčių pasinaudoti oficialiomis procedūromis asmenys gali likti „neoficialiai nemokūs“, o tai savo ruožtu gali lemti paskatų dalyvauti visuomenės gyvenime praradimą, nuolatinės valstybės paramos būtinybę, socialinę įtampą ir ekonominę žalą²⁶.

Pažymėtina, kad dauguma ES valstybių narių, pavyzdžiui, Lenkija, Vokietija, Prancūzija, Nyderlandai, minimalios fizinio asmens išskolinimo ribos kriterijaus netaiko. Minimalus išskolinimo kriterijus numatytas tik dalyje ES valstybių narių²⁷. Be Lietuvos (kurioje šis kriterijus atitinka 25 MMA), šis kriterijus taikomas, pavyzdžiui, Latvijoje²⁸ (5 000 eurų), Kipre²⁹ (15 000 eurų), Rumunijoje³⁰ (15 MMA). Palyginti su valstybėmis, kuriose numatytas minėtas kriterijus, Lietuvoje nustatyta aukščiausia minimalaus išskolinimo riba. Skirtumas tarp minimalios išskolinimo ribos Lietuvoje ir kitose ES valstybėse narėse, tikėtina, ateityje gali dar didėti, atsižvelgiant į nuolatinį MMA augimą Lietuvoje. Pavyzdžiui, FABĮ įsigaliojimo metu nustatyta ribinė išskolinimo suma šiandien yra daugiau nei 3 kartus didesnė: 2013 m. kovo 1 d. ji sudarė 25 000 litų (atitinkantį 7 246 eurus), 2021 m. sausio 1 d. – 16 050 eurų, o šiuo metu – 25 950 eurų. 25 MMA skolos riba yra itin griežta, net ir lyginant su šalimis, kuriose toks kriterijus yra nustatytas.

Siūlomu pakeitimu į fizinio asmens nemokumo sąvoką įtraukiamas papildomas vertinamasis kriterijus – asmuo gali būti pripažintas nemokiu, kai nėra pagrindo manyti, kad jis galės įvykdyti išpareigojimus per protingą laikotarpį. Šis laikotarpis turėtų būti suprantamas kaip toks, per kurį, remiantis objektyviais duomenimis apie skolininko pajamas, turimą turtą, išpareigojimų mastą ir kitas reikšmingas aplinkybes, nėra realių prielaidų manyti, kad jo finansinė padėtis galėtų iš esmės pagerėti tiek, kad būtų užtikrintas atsiskaitymas su kreditoriais. Kitaip tariant, skolininko finansiniai sunkumai neturėtų būti laikino pobūdžio.

Nacionalinių teismų praktikoje fizinio asmens nemokumas jau dabar vertinamas remiantis išsamia jo finansinės padėties analize ir ilgalaikiu, o ne laikino negalėjimo vykdyti išpareigojimus nustatymu. Teismai akcentuoja būtinybę atskirti tikrąjį nemokumą nuo nenoro atsiskaityti, laikino mokėjimų sutrikimo ar gresiančio nemokumo. Vertinant skolininko būklę, svarbios ne tik jo skolinių išpareigojimų apimtys ir turto kiekis, bet ir realios galimybės įvykdyti išpareigojimus per protingą laikotarpį³¹.

Pažymėtina, kad nuolatinio pobūdžio asmens negebėjimas vykdyti išpareigojimų, o ne laikinas jų nevykdymas, yra vienas pagrindinių nemokumo kriterijų ir kitose valstybėse, tokiose kaip Švedija³², Suomija³³, Estija³⁴. Tokia kryptis leidžia orientuotis ne į formalų skolos ir turto santykį, bet į objektyvų ir individualizuotą skolininko gebėjimo atsiskaityti vertinimą, suteikiant daugiau lankstumo ir galimybę efektyviau spręsti mokumo problemas.

Kartu siūloma švelninti FABĮ nustatytą mokumo atkūrimo plano įgyvendinimo ribą, kuri šiuo metu yra 3 metai. Praktikoje ir šiuo metu pasitaiko atvejų, kai teismai patvirtina trumpesnę nei 3 metų laikotarpio mokumo atkūrimo planą, tačiau šie atvejai yra nedažni. Vis dėlto, esant tam tikroms aplinkybėms, pvz., fizinio asmens pasikeitusi finansinė būklė, fizinio asmens liga, amžius ir pan., ir esant kreditorių pritarimui, mokumo atkūrimo plano laikotarpio riba galėtų būti nustatoma lanksčiau, t. y. iki 3 metų.

Pažymėtina, kad siūlymas atsisakyti fizinių asmenų bankroto galimybei taikomos ribos ir mokumo atkūrimo plano lankstesnio termino nustatymas atitinka ir įgyvendina Dvidešimtosios

²⁶ World - Working group for the treatment of the insolvency of natural persons (English). Washington, D.C.: World Bank Group, p. 67, <https://documents.worldbank.org/en/publication/documents-reports/documentdetail/120771468153857674/world-working-group-for-the-treatment-of-the-insolvency-of-natural-persons>.

²⁷ https://e-justice.europa.eu/topics/money-monetary-claims/insolvency-bankruptcy_en.

²⁸ Latvijos nemokumo įstatymas (Maksātnespējas likums), <https://likumi.lv/ta/id/214590-maksatnespejas-likums>.

²⁹ Kipro bankroto įstatymas (Νόμος περί Πτωχεύσεως, Κεφάλαιον 5), https://www.cylaw.org/nomoi/enop/non-ind/0_5/full.html.

³⁰ Legea nr. 151/2015 privind procedura insolvenței persoanelor fizice, <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliuDocument/169194>.

³¹ https://lat.lt/data/public/uploads/2018/01/apzvalga_fiziniu_asmenu_bankroto_bylose.pdf.

³² https://e-justice.europa.eu/topics/money-monetary-claims/insolvency-bankruptcy/se_en.

³³ https://e-justice.europa.eu/topics/money-monetary-claims/insolvency-bankruptcy/fi_en.

³⁴ Estijos bankroto įstatymas (Pankrotiseadus), <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/ee/511072014018/consolide/current>.

Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos 140 punkto nuostatą – tobulinsime asmens bankroto procedūrą, siekdami palengvinti našta skolų turintiems žmonėms, atverti jiems galimybes imtis naujų veiklų.

• **STT išvados pasiūlymų įgyvendinimas**³⁵

Atsižvelgiant į JANĮ projekte numatomus tikslinimus dėl nemokumo administratoriams taikomų paskyrimo ribojimų bei nešališkumo reikalavimų ir siekiant nustatyti vienodai taikomus reikalavimus fizinių asmenų bankroto atveju, tikslinamas FABĮ 11 straipsnis. Pvz., atsisakoma ribojimo bankroto administratoriui būti susijusiam su kreditoriumi darbo santykiais, papildoma ribojimu būti juridinio asmens skolininku.

Siūloma nustatyti reikalavimą, kad nemokumo administratorius, teikiantis savo kandidatūrą administruoti fizinio asmens bankroto procesą, sutikime patvirtintų, kad nėra apribojimų, dėl kurių jis negali būti paskirtas, atitinka nepriekiaštingos reputacijos reikalavimus ir yra apsidraudęs profesinės civilinės atsakomybės privalomuoju draudimu (FABĮ 4 straipsnio 5 dalis). Kartu siūloma suvienodinti, kad nemokumo administratoriaus teikiamas sutikimas, kaip ir JANĮ, vadinamas sutikimu-deklaracija.

Pažymėtina, kad nemokumo administratoriaus skyrimo reikalavimų atitiktį FABĮ nustatytiems reikalavimams vertintų priežiūros institucija tokia pačia tvarka kaip ir juridinių asmenų nemokumo atveju. Šiuo tikslu FABĮ pildomas nuostata, kad kai nemokumo administratoriaus kandidatūrą pasiūlo fizinis asmuo, nemokumo administratorius sutikimą-deklaraciją turi pateikti kartu su priežiūros institucijos išvada, kad nėra nustatytų nemokumo administratoriaus skyrimo apribojimų, (FABĮ 11 straipsnio 6 dalis). Jeigu fizinis asmuo nemokumo administratoriaus kandidatūros nepasiūlo, teismas skiria nemokumo administratorių, kurio kandidatūrą pasiūlo priežiūros institucija. Šiuo atveju sutikimo-deklaracijos teikimo tvarka nustatyta Teismo skiriamo fizinio asmens bankroto administratoriaus kandidatūros siūlymo teismui taisyklėse, patvirtintose Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2019 m. gruodžio 30 d. nutarimu Nr. 1327 „Dėl Lietuvos Respublikos fizinių asmenų bankroto įstatymo įgyvendinimo“. Kartu aiškiai įtvirtinamas pagrindas teismui atstatyti nemokumo administratorių, jeigu jis yra pažeidęs nustatytus nešališkumo reikalavimus ir skyrimo apribojimus³⁶, (papildoma FABĮ 14 straipsnio 1 dalis).

Siekiant procesų efektyvumo, siūloma nustatyti, kad teismas į priežiūros instituciją dėl bankroto administratoriaus kandidatūros kreipiasi naudodamasis valstybės informacinių sistemų sąveika (FABĮ 4 straipsnio 7 dalis).

4.7. ANK nustatyta vadovų atsakomybė

ANK projekte siūloma atsisakyti juridinių asmenų vadovų administracinės atsakomybės už pareiškimo dėl bankroto bylos iškėlimo nepateikimą ar pavėluotą pateikimą teismui, atsižvelgiant į Dvidešimtosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programą, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktiką ir tarptautines rekomendacijas.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2024 metų išaiškinime³⁷, konstatuota, kad administracinė atsakomybė juridinio asmens vadovui tuo atveju, kai juridinio asmens vadovas nesikreipia į teismą dėl bankroto bylos inicijavimo, negali būti taikoma. JANĮ 6 straipsnio 2 dalyje juridinio asmens vadovui numatoma pareiga inicijuoti nemokumo, o ne bankroto procesą, kaip numatyta ANK 120 straipsnio 1 dalyje. Kadangi asmenų pareigos, už kurių nevykdymą gali būti taikomos ANK nuobaudos, turi būti kildinamos iš įstatymuose įtvirtinto reguliavimo, JANĮ nuostatos nesuteikia teisinio pagrindo bendrovės vadovą traukti administracinę atsakomybę pagal ANK 120 straipsnio 1 dalį. Vadovaujantis šiuo išaiškinimu, administracinė atsakomybė juridinių asmenų vadovams praktikoje netaikoma.

³⁵ STT išvados 2.1.3 papunktis.

³⁶ STT išvados 10 psl., 1.4 papunktis.

³⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2024 m. liepos 10 d. nutartis administracinio nusižengimo byloje Nr. 2AT-7-36-594/2024.

Susiklosčiusi praktika dera su Lietuvos Respublikos Vyriausybės siekiais bei tarptautinėmis tendencijomis. Dvidešimtosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programoje kaip vienas iš tikslų numatytas verslumą demotyvuojančių veiksmų mažinimas ir palankios aplinkos antrajai galimybei versle kūrimas³⁸. Pažymėtina, kad griežta juridinių asmenų vadovų atsakomybė gali atgrasyti vadovus nuo rizikos spręsti finansinius sunkumus kitais nei bankrotas būdais: sankcijų grėsmė gali lemti sprendimus, orientuotus į asmeninį vadovų saugumą, ne į juridinio asmens ilgalaikius interesus. Šiuo aspektu juridinių asmenų vadovų administracinės atsakomybės švelninimas prisidėtų prie verslumo stiprinimo. Tarptautinėse rekomendacijose pažymima, kad nesavalaikio bankroto problemos sprendimo būdai turėtų būti orientuoti į juridinių asmenų vadovų sąmoningumo didinimą, atsakomybės už įmonės finansinę būklę ugdymą³⁹. Akcentuojama, kad griežtų sankcijų taikymas nėra efektyviausias būdas, siekiant skatinti nemokumo procedūras ankstyvuoju etapu⁴⁰. Be to, vadovo atsakomybę rekomenduojama riboti realia vadovo sukelta žala⁴¹. Pagal šiuo metu galiojantį teisinį reguliavimą, išlieka galimybė reikalauti vadovo atsakomybės civilinio proceso tvarka, jei jis laiku neinicijavo nemokumo proceso ir tuo sukėlė žalą kreditoriams.

4.8. Subjektai, kuriems taikomi korupcijos prevencijos principai

Remiantis Viešojo administravimo įstatymo 5 straipsnio 1 dalies 4 punkto nuostatomis, tam tikroms asociacijoms suteikiami įgaliojimai įgyvendinti teisės aktų nuostatas, kurios susijusios su profesinės savivaldos įgyvendinimu, (pvz., Nemokumo administratorių rūmai, Lietuvos auditorių rūmai, Advokatų rūmai, Architektų rūmai, Lietuvos Respublikos odontologų rūmai). Šioms asociacijoms teisės aktais priskiriamos tam tikros funkcijos, susijusios su profesijos priežiūra, pvz., profesinės kvalifikacijos kėlimo, profesinės etikos kodekso taikymo priežiūros, kvalifikacinių egzaminų organizavimo ir kt. Šios profesinės organizacijos yra viešojo administravimo subjektai, kurioms taikomos ir Viešojo administravimo įstatymo nuostatos. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, tokioms profesinėms organizacijoms turėtų būti taikomi tokie patys veiklos standartai kaip ir kitiems viešojo administravimo funkcijas vykdančioms subjektams, ypač korupcijos prevencijos srityje. Dažnu atveju tokios profesinės organizacijos nėra atskaitingos jokiai kontroliuojančiajai institucijai, veiklą vykdo savarankiškai, joms pagal Korupcijos prevencijos įstatymą nėra taikomas korupcijos pasireiškimo tikimybės nustatymas. Pagal Korupcijos prevencijos įstatymą, korupcijos rizikos analizė gali būti atliekama viešojo sektoriaus subjektų veiklos srityse. Kadangi, pagal galiojantį reguliavimą, profesinės organizacijos nėra kontroliuojamos ar įpareigos kurti korupcijai atsparios aplinkos, taikyti konkrečių korupcijos prevencijos priemonių, siūloma tikslinti Korupcijos prevencijos įstatyme įtvirtintą viešojo sektoriaus subjektų apibrėžtį, kuri apimtų asociacijas, kurioms viešojo administravimo įgaliojimai yra suteikti įstatymu, tiesiogiai taikomu ES teisės aktu, ratifikuota Lietuvos Respublikos tarptautine sutartimi.

Kartu KPI vartojamos sąvokos suderinamos su Valstybės informacinių išteklių valdymo įstatyme vartojamomis sąvokomis.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai (jeigu rengiant Įstatymų projektus toks vertinimas turi būti atliktas ir jo rezultatai nepateikiami atskiru dokumentu), galimos neigiamos priimtų įstatymų pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta

³⁸ 76. Siekdamai skatinti verslumą ir mažinti demotyvuojančių veiksmų, tokių kaip nesėkmės baimė, įgyvendinsime ankstyvojo perspėjimo sistemos modelį, padėsiantį išsaugoti sunkumus patiriančius verslus ir kurti palankią aplinką antrajai verslo galimybei.

³⁹ World Bank Principles for Effective Insolvency and Creditor/Debtor Regimes, p. 18: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/391341619072648570/pdf/Principles-for-Effective-Insolvency-and-Creditor-and-Debtor-Regimes.pdf>.

⁴⁰ UNCITRAL Legislative Guide on Insolvency Law, Part Four, 2019, p. 25: https://uncitral.un.org/sites/uncitral.un.org/files/media-documents/uncitral/en/19-11273_part_4_ebook.pdf.

⁴¹Ten pat, p. 26.

Numatomo teisinio reguliavimo neigiamų pasekmių nenumatoma. Numatomas reguliavimas leis užtikrinti veiksmingesnes nemokumo procedūras, didins pasitikėjimą nemokumo administratoriaus profesija.

6. Kokią įtaką priimti įstatymai turės kriminogeninei situacijai, korupcijai

Priimtos įstatymų nuostatos dėl nemokumo administratorių paskyrimo, papildomų nešališkumo reikalavimų, draudimo pirkti paslaugas iš susijusių asmenų išplėtimas turės teigiamą įtaką kriminogeninei situacijai ir gali būti teigiamai vertinamos antikorupciniu požiūriu.

7. Kaip įstatymų įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai

Priimtų įstatymų įgyvendinimas siejamas su teigiama įtaka verslo sąlygoms ir verslo plėtrai, nes turėtų prisidėti prie teigiamos įtakos kreditoriams, darbuotojams, įmonių dalyviams, investicinei aplinkai ir visai šalies ekonomikai.

8. Ar Įstatymų projektai neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams

Įstatymų projektai neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams.

9. Įstatymų inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios

Priėmus Įstatymų projektus, nenumatomas poreikis keisti kitus galiojančius įstatymus.

10. Ar Įstatymų projektai parengti laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, o Įstatymų projektų sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Lietuvos Respublikos terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka

Įstatymų projektai parengti laikantis Valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų ir atitinka bendrinės lietuvių kalbos normas. Įstatymų projektų sąvokos suderintos Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka.

11. Ar Įstatymų projektai atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir ES dokumentus

Įstatymų projektai neprieštarauja Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijai ir ES dokumentams.

12. Jeigu įstatymams įgyvendinti reikia įgyvendinamųjų teisės aktų, – kas ir kada juos turėtų priimti

Priėmus Įstatymų projektus, reikės:

- pakeisti Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2019 m. rugsėjo 4 d. nutarimą Nr. 924 „Dėl Lietuvos Respublikos juridinių asmenų nemokumo įstatymo įgyvendinimo“;
- pakeisti Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2019 m. gruodžio 30 d. nutarimą Nr. 1327 „Dėl Lietuvos Respublikos fizinių asmenų bankroto įstatymo įgyvendinimo“;
- priežiūros institucijai ir Nemokumo administratorių rūmams priimti arba patikslinti savo teisės aktų nuostatas, kuriomis įgyvendinamos priimtų įstatymų nuostatos.

13. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymams įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti (pateikiami prognozuojami rodikliai einamaisiais ir artimiausiais 3 biudžetiniais metais)

Papildomų valstybės biudžeto lėšų reikės:

- priežiūros institucijos Audito, vertinimo ir nemokumo informacinei sistemai (toliau – AVNIS) patobulinti, naujoms funkcijoms bei informacinių sistemų sąsajoms, siekiant užtikrinti nemokumo administratorių paskyrimo ribojimų laikymąsi (jeigu tam bus poreikis), įdiegti, taip pat numatant naujo juridinį asmenį apibūdinančio kriterijaus įvedimą. Numatomas poreikis sukuriant skaitmeninius sprendimus 175 tūkst. eurų ir 39 tūkst. eurų kiekvienais metais susijusio skaitmeninio įrankio vystymui, naudojimui ir palaikymui užtikrinti;

- Lietuvos teismų informacinės sistemos (LITEKO) funkcijoms ir (arba) šios informacinės sistemos ir AVNIS sąveikos pakeitimams pagal numatomus JANĮ ir FABĮ projektus įgyvendinti;

- aplinkos apsaugos valstybinę kontrolę vykdančiai institucijai dėl numatomos pareigos susipažinti su visomis teismo nutartimis priimti pareiškimą dėl nemokumo bylos iškėlimo bei visomis teismo nutartimis iškelti nemokumo bylą ir šios informacijos vertinimo.

Šiuo metu ne visos institucijos yra pateikusios konkretų papildomų lėšų poreikį. Atsižvelgiant į tai, kad Įstatymų projektų nuostatų įgyvendinimas numatomas vėlesniu laikotarpiu, tikslūs skaičiavimai bus atliekami vėliau ir bus įtraukti į valstybės biudžeto planavimo procesą bei atitinkamus lėšų poreikio vertinimus.

14. Įstatymų projektų rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados

Įstatymų projektų rengimo metu specialistų vertinimų ir išvadų negauta.

15. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia Įstatymų projektams įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas bei sritis

Įstatymų projektų reikšminiai žodžiai: „nemokumas“, „bankrotas“, „fizinių asmenų bankrotas“, „nemokumo administratorius“.

16. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai

Nėra.
